

NOVEMBRE 74

n.º 642

25 PTS

III

OPINIONS CATALANES

* NIVELLS AMBIENTALS
I SELECTIVITAT

* VI UNIVERSITAT CATALANA
D'ESTIU

lluc

NOVEMBRE 74

PORTADA

A més d'un tema prou actual -la Selectivitat- aquest mes feim memòria d'activitats culturals de l'estiu a Eivissa, a Prada (U. C. E.) i a Mallorca. A Montuïri, un concurs de cançó popular. Portada i maqueta de Ferran Sintès.

LLUC

Revista mensual, n.º 642
Any LIV

Direcció:
PP. Missioners dels Sagrats Cors
Monestir de la Real - Ciutat de Mallorca

Informació i correspondència:
Apartat de Correus n.º 619
Telèfon 22 48 91
Palma

Director: Bartomeu Suau Tugores
Conseller-Delegat: Jaume Reynés i Matas
Caps de Redacció: Josep M. Llompart i Pere Llabrés i Martorell

Subscripció: 250 ptes. anuals
Estranger: 300 ptes. anuals
Preu de l'exemplar: 25 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

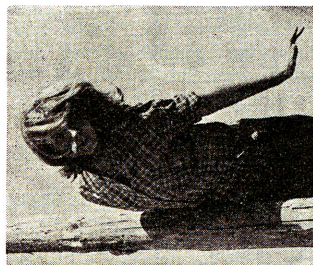
Imp. SS. CC. - Balmes, 89
Dipòsit legal: P. M. 276-1958

= Sumari =

Pàg.

2 **CORREU**3 **EDITORIAL: La crisi: els seus costos socials.**

4

Nivells ambientals i selectivitat. Llorenç M. Duran, psicòleg, presenta algunes de les seves investigacions en distints ambients per tal de determinar com el nivell sociològic del medi influeix en la capacitat intel·lectual dels individus. Del seu estudi en sorgeix una pregunta ¿per què els estaments deprimits han de quedar discapacitats pels privilegiats? Un problema d'ordre moral i polític, plantejat per aquestes observacions d'ordre psicològic.

7 Per les festes de Sant Bartomeu a Montuïri, se celebrà un interessant concurs de cançó popular mallorquina.

Vegeu-ne la crònica i el parlament de Joan Miralles i Montserrat:
Un homenatge al nostre poble i a la seva llengua.

10 **ESTUDIS.**

Tres assistents socials han realitzat un estudi socio-demogràfic a una pseudo-urbanització, situada a pocs quilòmetres de Palma, a **Son Peretó**. Anomalies i deficiències de tot tipus marquen unes 40 famílies, deseparades urbanísticament i socialment.

13 **L'ESGLÉSIA NOSTRA** comença a publicar un estudi de Josep Amengual i Batle sobre els sínodes mallorquins post-tridentins i les seves disposicions sobre l'ús del català en la predicació i catequesi. **Trento, els sínodes mallorquins dels ss. XVI-XVII i la llengua del poble (I).**

16 La nostra secció de lletres dedica un homenatge a Joan Salvat-Papasseit i a Franz Kafka en el cinquantenari de llur mort (1924-74).

D'avant-guarda a avant-guarda, per Damià Ferrà-Ponç, introdueix una crítica de Miquel Angel Colomar sobre l'obra de Salvat-Papasseit, que publicà a «Ultima Hora» (27-XI-1947).

18 Un poema de Biel Mesquida: **Viatge cap a una diapositiva vermella clavada damunt el mar. Homenatge a Salvat-Papasseit i Kafka.**

Cinquanta anys després de la teva mort, els homes segueixen processats, Franz Kafka, per Gabriel Janer Manila.

19 **LA RODA DEL MÓN: Majoria silenciosa, minoria silenciada**, per Antoni Serra.

21 **ART. L'art vist pels artistes. Enquesta a cura de «Crònica de tres».** Aquest mes respon Andreu Terrades.

23

NOTICIARI.

La VI Universitat Catalana d'Estiu (U.C.E.): un curt assaig d'Universitat anti-autoritària, crítica i popular, per Biel Mesquida.

24

Isidor Marí escriu sobre Eivissa i la cultura en presentar-vos una crònica d'estiu: **el I curs eivissenc de Cultura** i la «**I Semana Cultural**».

26

Des de la Rambla. Crònica de Barcelona, per Biel Mesquida.

28 **LLUC PER MALLORCA. Panoràmica del Santuari a l'estiu**, per Manuel Soler.

Universitat de les Illes Balears
Servei de Biblioteca i Documentació
Edifici Guillem Cifre de Colònia

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5110506610

Correu

Grup d'art «2 Quarts de 10»

Sr. Director:

M'ha arribat a les mans un exemplar de LLUC. He vist la part artística i m'ha agradat força. El fet d'escriure-li és oferir-me —oferir les possibilitats del grup al qual pertanyo— a les Illes. Formo —amb altres joves— el grup «2 Quarts de 10». Editem un butlletí —n'hi envio un exemplar— i alhora fem xerrades i exposicions pels pobles de Catalunya que ens ho demanen. Fem mostres d'art, organitzem recitals de poesia, conferències, etc. Ho fem tot de franc, tan sols cobrem les despeses del transport.

«2 Quarts de 10»
(BARCELONA)

Ens ha sorprès molt agradablement que les nostres cròniques, articles i intervius interessin un grup jove del Principat. Aspiràvem modestament a assenyalar les possibilitats d'alliberament d'un art crític i creador que comença a apuntar a les Illes i, d'altra banda, a combatre i denunciar els condicionaments polítics, socials i de tota mena que intenten imposar-nos un art (?) cofoi i digestiu. Acusam rebut

del butlletí de «2 Quarts de 10» que ens sembla força positiu pel to de combat i vitriolisme que exhibeix sense embuts. El Principat ha tengut també els seus rimaires embafosos i una llarga munió de pinzellaires endormissats, si be al costat d'un altre corrent viu i dinàmic. A Mallorca el capítol dels versificadors desnodruts i els pintorets matussers té un contrapès força més modest, sobretot en el terreny plàstic. D'aquí que ens sentiguem lligats en una voluntat de crítica alliberadora amb aquest grup jove català i en reproduïm gustosament el seu anunci, desenfadat i petrolier, dirigit als mallorquins interessats per un art progressiu:

«El grup d'art "2 QUARTS DE 10" us ofereix les seves activitats:

- Mostres d'Art (Pintura, Happening...)
- Recitals de Poesia.
- Xerrades i Col.loquis.

La producció artística de la Barcelona jove: som un grup que ha nascut per les exigències d'una època, on l'art està al servei de quatre **vaques sagrades**.

Informació: Carles Netto, C/ Sepúlveda, 94, 3.ª, 1.ª (Barcelona). Telèfon: 2242471».

¿Estranger a la pròpia Església?

La lletra del senyor Jaume Corbera Pou, (LLUC, setembre 74, pàg. 2), que fa referència a la meua del número de Juny m'ha agradat molt i de primer antuvi vaig trobar molt encertada la seva opinió: «Si l'Església no ens vol, nosaltres no anirem a l'església».

Som un poble amb parla pròpia i tenim la NECESSITAT de resar tal com parlem i tal comensem. A Palma (com molt bé diu el senyor Corbera «a la catedral no hi ha cap missa en mallorquí» —i jo afegeixo— malgrat que el bisbe sigui valencià. Ordres religioses que porten les quatre barres damunt del pit només parlen l'idioma oficial i molts capellans ens diuen, textualment: «Tothom ho entén ara». «La gent no sap respondre en mallorquí»..

No en saben perquè ningú els hi ha volgut ensenyar, al passar del llatí a les llengües vives tampoc en sabien i ho aprenueren. Ara, com xotets, tots reciten la lliçó.

Un gran percentatge correspon al tipus de mentalitat poruga i mandrosa, incapaç d'enfrontar-se amb cap raonament i que van a missa perquè es cosa que a casa seva ho han vist de tota la vida. Naturalment no cal demanar que participin ni que visquin la missa. S'apropen a l'estat vegetatiu, trien l'església amb el capellà «que la diu més ràpidament» i si els hi demanem si era en castellà o en mallorquí, no podran respondre.

Un altre apartat és el dels qui volen que es resi en castellà perquè «fa més fi» (subconscient de llegidors d'«Hola i papanatisme de nou ric»).

El tercer grup és el nostre, som els indignats per la manca total de comprensió per part dels que tenen obligació d'ajudar-nos i d'escoltar-nos. Dels que saben que el que demanem ens correspon per dret i ens responen amb la seva Indiferència envers els nostres sentiments i desigs i amb oblit absolut del que fou manat per la jerarquia Amnèsia deguda a un servilisme a una comoditat.

Sincerament, jo tenia el complex de ficar-me a on no em demanaven, de fer sermons laics a la immensitat d'un desert. Només em calia observar la fruïció amb què molts mallorquins resen i canten posant llur accent a un idioma manllevat. Jo em sentia com un ànec negre voltat de cignes «blancos muy blancos». Vaig consultar-ho. —Potser el Bon Jesús parlava en castellà?— No, ho feia en arameu... I com que jo no en sé d'araméu i vull parlar-li amb el cor, haig de fer-ho amb la meua llengua...

Perdoni, senyor Corbera, aquestes meves divagacions i anem al que interessa. La seva lletra. Sí, em sembla massa dràstic això de quedar-nos a casa mentre la nostra gent «NO ES QUI ES». Què diríem d'un grup de guerrers que pel fet que els qui els envolten canten un himne que no els agrada —perquè no és el seu— abandonessin el camp de batalla i se n'anessin a casa? No seria oferir la nostra resignació i les nostres armes als de l'himne que no ens agrada?

Per la nostra castellanitzada clerecia seria el més còmode (aquests pesats que se'n vagin i ens deixin tranquils.) Fins i tot penso si la nostra absència no seria com una mena de traïció i el nostre menyspreu senyal d'impotència. Malauradament no tenim altra faisó de demostrar la nostra inconformitat que el que deia en la meua lletra. I no es tracta només de PRESENCIAR la missa, sinó que hi podem PARTICIPAR, encara que el nostre veí resi diferent. No sé ni un mot d'alemany, però a Berlín vaig oir missa perquè jo em comunicava amb Déu i els alemanys també ho feien (és clar que ells no renegaven de la seva parla) i estic certa que les intencions de tots arriba ven a terme.

Es qüestió de trobar-se estranger a la pròpia terra i prescindir-ne. El que el senyor que tinc al costat i la senyora que s'esgargamella al banc del davant ho facin en polac, castellà o turc, m'és absolutament indiferent.

Crec que la seva carta i les meves són grans d'arena d'un intent de finalitat idèntica, malgrat les divergències. Seria molt interessant llegir les misses castellanen EN MALLORQUÍ, formariem una comunitat, tot depèn de nosaltres mateixos.

Cal assabentar els esperits tremolosos que no es tracta de cap associació, sinó de gent que —malgrat tot— volen resar en la seva llengua.

Cordialment.

MARIA-DOLORS CORTEY

La Delegació de

l'Editorial Casals, s. a.

de Barcelona

anuncia els seus

Textos de

MATERNAL,
PREESCOLAR
i E. G. B.

Local d'exposició:

C/ Sant Alonso, 8

Obert cada dia de 17 a 20 h.

Despatx:

C/ Joan L. Estelrich, 34, 2. on A

Tel. 22 43 84

PALMA

La crisi: els seus costos socials

editoria

Dins determinats sistemes socio-econòmics, tota situació de crisi generalitzada crea inevitablement unes víctimes anònimes, que són —paradoxalment— les menys responsables de tal situació, sobre les quals recauen d'una forma prioritària les conseqüències d'aquesta crisi: la classe treballadora.

En el reajustament del sistema econòmic occidental, els diversos països i regions pateixen les conseqüències en un grau divers. Des del mastadòntic U.S.A., amb les seves filials multinacionals, que pot veure reforçada la seva situació de privilegi, fins a les zones econòmiques com les nostres illes que es poden veure notablement deteriorades per mor de la seva doble dependència: dels interessos dels grans trusts internacionals, primerament; i, per altra banda, i en íntima relació amb la primera dependència, la nostra relegació a província turística per part de l'administració central. Aquesta doble dependència crea abans de tot una víctima prioritària: la classe econòmicament feble.

Que les nostres illes estan patint una crisi econòmica i social, és un fet comprovat. En

l'època daurada, ja finida, les nostres illes representaren per al conjunt de l'economia de l'Estat espanyol unes entrades ben grasses de divises i una absorció massiva de mà d'obra, en situació d'atur als seus llocs d'origen. Aquesta mà d'obra, sense qualificació normalment, dedicada aquí principalment a hostaleria i construcció, procedia de zones subdesenvolupades de la península. Aiximateix cal subretjar que, sense el treball aportat per aquests immigrants, hauria estat impossible crear i mantenir el que fins ara fou un ritme accelerat de creixement econòmic. I hem de reconèixer, al mateix temps, que tals sectors no foren els més beneficiats en l'època de prosperitat.

En l'actual crisi, manifestada per un índex baix d'ocupació de les places hoteleres disponibles i per una paralització creixent de la indústria de construcció, de bell nou seran els sectors assalariats els més perjudicats. I d'entre ells, els d'una qualificació menor, que de fet coincideixen en gran part amb els immigrants. La primera conseqüència palpable serà la falta de llocs de treball, amb l'atur conseqüent. Suposada l'anarquia i la manca de control de l'emigració i el desemparament que sofreix la classe obrera en general, és previsible, i hom ho pot palpar, un retorn massiu de treballadors als seus llocs d'origen de la península. Per altra banda aquest retorn massiu ens indica que la falta d'integració de tals sectors de parla castellana va molt més enllà de problemes simplement culturals. Una vertadera integració i culturalització dels immigrants suposa una participació no sols a nivell cultural (llengua, literatura...) sinó sobretot a tots els nivells bàsics de convivència d'una col·lectivitat (econòmic, ideològic i polític). Problemes d'integració que pateixen no solament els sectors procedents de la immigració sinó també àmplies capes de la població autòctona.

Per tot el que hem dit, és evident que els costos socials de l'actual crisi recau sobre tota la col·lectivitat illenca, i dins aquesta, d'una manera prioritària, sobre la classe treballadora, sense oblidar que de fet aquesta classe coincideix en gran part amb els sectors procedents de la immigració, convertits en exèrcits de reserva al servei dels grups que han gestionat i s'han beneficiat d'aquest procés.

S'ha parlat negativament de la selectivitat per fer estudis superiors. Crec que no pocs dels disconformes obren per impulsos on el «sentir» condiciona el «pensar», refusant d'antuvi allò que no lliga amb el seu sentiment, dirigit per circumstancials criteris de valor, no sempre d'acord amb la realitat. Què hi han de fer, per exemple, a la universitat aquests intel·lectualment normal-inferiors que no passen dels primers cursos o que, si acaben la carrera, a força de sotregades i anys, són un constant perill per a la societat? No estic tractant de defensar aquest sistema d'ingrés, perquè també té els seus perills i un d'ells, al meu entendre, és el derivat de la influència de l'ambient sobre la intel·ligència i sobre la capacitat d'expressió i de comprensió.

Admetent, si es vol, que la selectivitat pot tenir coses bones, hem de pensar també —perquè l'experiència així ho ensenya— que haurà de comportar correccions, detencions i toleràncies, com de fet passa en la Llei d'Educació on, prest o tard, s'hi haurà de corregir el que un alumne d'EGB, amb una intel·ligència enmarcada dins la torpesa o debilitat mental, no pugui repetir grau, cosa que qualsevol professor sap que és absurd i, a més, perjudicial per l'alumne afectat. En canvi hem d'admetre que la nova metodologia de l'EGB va produint uns indubtables milloraments d'observació, judici i ràpida comprensió, pel que comporta d'activitat personal; a més ha obligat a **tot** el professorat a deixar de banda el memorisme, encara que el sistema dugui en si el sacrifici d'iniciatives metodològiques a voltes més adients als casos particulars locals. La severa estructuració única em recorda un ministre francès del primer quart de segle que es vantava de poder dir el que feien **tots** els nins de França a tal hora i minuts de l'horari (1).

Aquests comentaris no tenen altre fi que rebutjar els criteris previs, ja que en tot pot haver-hi bo i dolent.

Marginat el classisme de la recomanació, sempre possible; marginada també la millor o pitjor preparació acadèmica en el sistema de valoració que s'estableixi, volem fixar-nos avui únicament i estadísticament en la intel·ligència mediatitzada per l'ambient, com també en l'agilitat i independència del pensament com factors condicionants d'una adaptació fluida al fenomen universitari.

Ni que sia abundosa la investigació feta als distints països, àdhuc a Espanya, sobre la inferència de l'ambient i de l'espai geogràfic sobre la intel·ligència, no és gaire coneguda de la gent. Amb tot, les conclusions sobre la menor capacitat intel·lectiva de les àrees i els estrats socials deprimits tenen un bassament prou significatiu per no posar dubtes a la situació d'inferioritat en què es troben amb relació als nivells econòmicament privilegiats.

Els instruments d'exploració, és a dir, els tests que han estat aplicats, són prou fiables per poder assegurar que els estadístics obtinguts representen els paràmetres que pretenen midar. Els nostres en el Wartegg (vegi's més avall), compleixen les exigències de la sigma, curtossi, simetria de la corba, error probable i, a més, en tots ells la fiabilitat al 5%.

Així s'ha pogut assegurar que la població meridional italiana —Sicília concretament— és inferior a la del Piemont, al nord: 173 punts contra 188'8. La mateixa investigació feta per Klineberg, de la **Unesco**, ha trobat 198 punts pels alemanys d'Hannover, entre altres diferències que cita de França i d'Alemanya. A Espanya mateixa s'han fet aplicacions de tests d'intel·ligència de manera sistemàtica a grans masses de joves i han quedat determinades mitjanes de quocients molt distints, segons les províncies i districtes universitaris de procedència. En especial cal citar l'aplicació del test de Matrius Superior a 8.13 universitaris feta l'any 1972, que, a més, confirma l'exploració que es féu l'any 1963. Nosaltres mateixos hem pogut comprovar amb certs tests d'intel·ligència que les taules elaborades a Madrid no es poden utilitzar

Nivells ambientals i selectivitat

per Llorenç M. Duran

a Mallorca, perquè massa persones provades quedarien qualificades com a normals-superiors o superiors. Es que les Balears són, amb les altres províncies catalanes, una terra de quocient intel·lectual capdevanter.

Anys enrera —1928— ja tenguérem l'oportunitat de fer un estudi de la influència de l'ambient sobre el nivell intel·lectual. (2) Aplicàrem el Binet-1912 a tots els escolars d'uns poblets de l'Alt Pirineu, algun d'ells tan aïllat que no tenia llum elèctrica ni tan sols camí de carro; i a pesar de no trobar-s'hi analfabets, les mitjanes de quocients se situaven dins l'àrea de la torpesa mental, alguna prou accentuada. El mateix any aplicàvem el mateix Binet a la població escolar d'un poble mallorquí, ben comunicat i amb electricitat i cinema i, malgrat tenir no pocs analfabets, la mitjana de quocients era quasi bé normal. El notable de l'enquesta pirinenca fou que els quocients anaven decreixent a partir dels 7 anys, des de 84 a 76. Aleshores ja pensàrem en el factor ambient. Els quocients eren normals als 5 i 6 anys, època en que predominen unes limitacions familiars; però als 7 anys l'infant s'incorpora més a la vida de relació social, que en aquells poblets era d'un marcadíssim concretisme, sols influit per una migrada religiositat de símbols (aigua, ciris beneïts, etc.) ben en consonància amb les pràctiques del curanderisme dominant. Com bé remarca Jung, el pensament i el sentir primitius són sempre concrets, referits al que és sensible, mancats d'independència, sempre adherits al fenomen material (3).

El professor Migliorino de la Universitat de Palermo (Sicília) ha fet l'estudi comparatiu dins els estrats de la mateixa regió, amb una mostra de 4.058 escolars, representativa del paràmetre, distribuïts en tres nivells de categoria socio-econòmica i n'ha tret, entre altres, aquestes dues conclusions:

— existeix una correlació positiva entre el nivell intel·lectual dels fills i la posició dels pares: als lots benestants $CI = 104'44$; de posició mitjana $CI = 87'47$; posició modesta $CI = 67'47$.

— **alguns** quocients d'intel·ligència superior es troben també entre els modestos i mitjans. (El subretxat és nostre) (4).

Deixant sens discutir les causes d'aquest fenomen, en el que hi podem incloure el cas d'Espanya, per la semblança geogràfica i social amb Itàlia, creim que són punts prou eloqüents per poder pensar que si la selectivitat universitària no comporta unes flexions que tinguin en compte les variants ambientals, l'exposa a caure en una de les formes que pot vestir el classisme.

Des d'un altre angle de fets psicològics, ens sia permès aportar altres conclusions derivades d'una investigació que estam realitzant. Per més que ens falta acabar la tasca empresa, el que anam a dir ho podem considerar ja part definitiva. Es tracta d'un treball sobre el

(2) L. M. Duran. *Una investigació sobre atraso mental*. El Magisterio Balear 1928.

(3) C. G. Jung. *Tipos psicológicos*. Editorial Sudamericana.

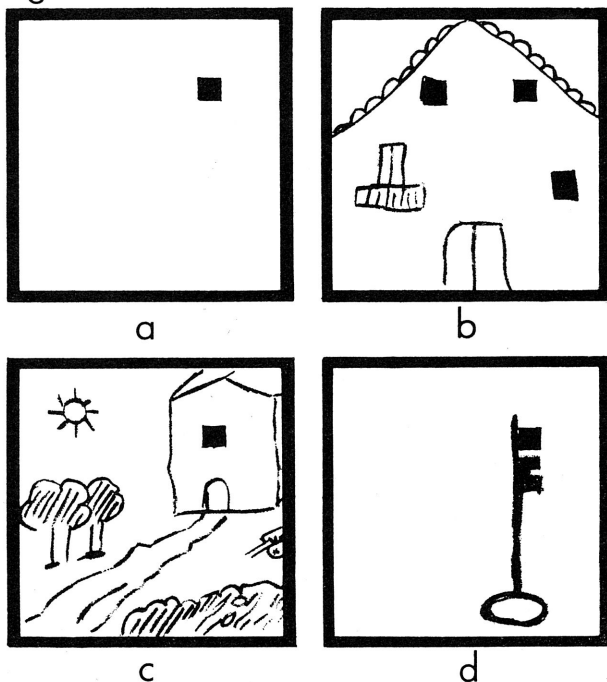
(4) G. Migliorino. *Herencia y ambiente en el desarrollo de la inteligencia*. Revista de Psicología General y Aplicada, enero-febrero 1974.

(1) Ch. Charrier. *Pedagogie vécue*. Librairie Nathan.

test de Wartegg, no gaire utilitzat a Espanya, que, entre altres aportacions d'ordre caracterial, informa sobre la poca resistència a la suggestió, sobre un poder alliberar-se d'una viscositat establerta per uns estímuls, i, com a nota antípode, sobre l'originalitat o creativitat (5). Es donen a la persona a provar 8 quadrets amb un estímul imprès, distint per cada quadre, tot demanant-li que faci a voluntat uns dibuixos on hi quedin incorporats els estímuls. No es té en compte la qualitat del dibuix. (fig. 1 — a).

fig. 1

En la hipòtesi de treball que ens imposarem, figuren, entre altres, els extrems següents:

- possibilitat d'establir un sistema quantitatiu de valoració.
- si existeix correlació entre el rendiment en la prova i el factor general d'intel·ligència.
- si els nivells ambientals influeixen en els resultats.
- si les diferències dins la riquesa d'expressió i de la resistència a la suggestió són prou significatives en els diversos estrats socials per permetre establir graus distints de fluidesa i agilitat de pensament.

En el procés d'execució, referint-nos sols a l'estímul n.º 4 com exemple, els infants dibuixen una finestra com a resposta preferent (la freqüència oscil·la entre el 40 i 45% segons les edats), (fig. 1—b); els adults donen, a més de finestres, abundats damers, expressió aquesta darrera que s'inicia ja als 13 anys. Són, com es veu, respostes carregades de viscositat, ja que no s'aparten del que tantes persones executen. A més, tant en adults com en infants, uns es limiten a no sortir d'una composició senzilla (1—b), mentre alguns altres afegeixen nous elements que, integrats en un tot, formen una estampa (1—c). Altres resisteixen la suggerència de l'estímul i donen respostes ja menys freqüents, alguna d'elles única, com la clau de la fig. 1—d donada per un adolescent de 16 anys.

(5) L. Pinillos. *Configuración y Carácter*. Rev. Psic. G. y A. Volumen VI.

C. Biedma. *El lenguaje del Dibujo*. Kapeluz.

POLISSES PER SENTIR-SE SEGURS

Vostè les necessita pel seu negoci, casa, vehicle... i també per la seva pròpia vida.

Demani informació sense compromís a qualsevol de les nostres oficines i agents.

MARE NOSTRUM
vol estar al seu servei.

DIRECCIÓ GENERAL:
Via Roma, 45 - Tel. 2128 00
PALMA DE MALLORCA

Llibres Turmeda

novetats
d'hivern

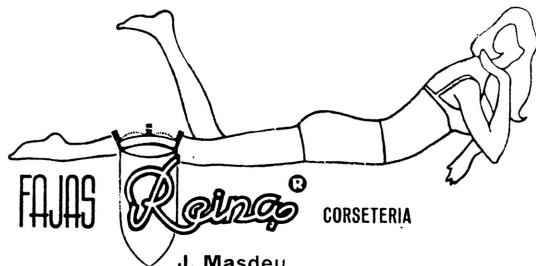
Col·lecció Gavilans

PREMIS CIUTAT DE
MANACOR

TAULES DE MARBRE
de Joana Serra de Gaieta

SILENCIS
de Miquel Mestre
(pròleg de Salvador Espriu)

Col·lecció Tomir

J. Masdeu
Josep Tous Ferrer, 1 - Tel. 216033 - Palma de Mallorca

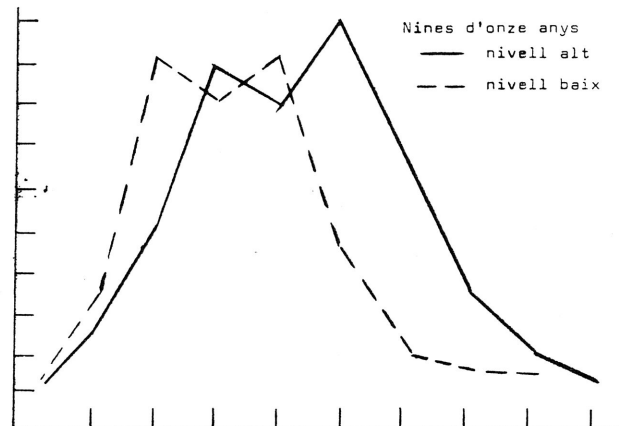
*al servei
de la dona
jove i elegant*

dona
corseteria

J. Masdeu
COLON, 62 - Tel. 216558
Palma de Mallorca

Conclusions: 1.—No hem trobat ni mica de correlació entre la creativitat i el grau d'intel·ligència. Exemple: les al·lotes de 14 anys donen una correlació de $r=.004$.

2.—Hem trobat en canvi diferències en les mitjanes dels diversos estaments socio-econòmics. Donarem tan sols algunes xifres per no allargar. Les nines de 11 anys de nivell socio-econòmic alt donen una mitjana de 28'94 punts contra 24'33 de les de nivell baix (*). És interessant la forma tan igual de les corbes dels dos estaments (fig. 2). Els obrers qualificats (506) donen una mitjana de 28 punts, contra la mitjana de 31'3 de 139 enginyers i pèrits o enginyers tècnics.

No podem encara precisar la diferència entre els nivells d'adolescents, però empíricament ja veim que passarà entre ells el mateix. Es veu, doncs, que els nivells socio-econòmics deprimits resisteixen menys la suggestió i per tant tenen una menor llibertat de pensament.

D'altra part la freqüència de les «estampes» és de 6'13% en els enginyers i pèrits, contra 2'33% en els obrers. En les nines de 11 anys de nivell alt, hi trobam un 6'88% contra el 3'33 de les nivell baix. En els nins de nivell baix de 11 anys les estampes es redueixen al 1%, encara que la suggestibilitat és quasi bé la mateixa de les nines de la seva edat i nivell. Cal advertir que les mitjanes d'aquestes corbes no tenen una diferència a bastament alta per poder assegurar que els resultats procedeixen estadísticament de grups distints; però la reiterada persistència de pretericions que hem trobat en totes les mostres, tant en les distintes edats d'infants com en les categories de professions, ens porten a acceptar que els desplaçaments de les corbes són un fet que abona la certesa del que pretenem demostrar.

Aquestes diferències de resistència a la suggestió, aquesta distinta capacitat imaginativa i fluidesa d'expressió que comporten les «estampes», són factors dignes d'esser considerats per qui vulgui plantejar la possibilitat del perill classista en la selectivitat.

Ara bé, cal tornar a la pregunta del principi: Què hi han de fer a la universitat els insuficients? I també demanar: Per què les àrees geogràfiques de menor nivell intel·lectual i els estaments deprimits han de quedar handicapats pels privilegiats o conformar-se amb carreres universitàries fàcils amb les consegüents contradiccions d'orientació professional d'una part, i amb la saturació de determinats centres per l'altre? Però això ja són problemes d'ordre moral i polític que surten del que ens havíem proposat de tractar.

LLORENÇ M. DURAN

(*) Agraïm la col·laboració dels Directors de Col·legis Nacionals senyores i senyors Melcior Rosselló Simonet, Bernat Sintes, Marisa Mortes i Margarida Florit per les facilitats que ens donaren en els seus respectius centres. També al Col·legi «Sagrado Corazón» de So N'Espanyollet i «Santo Tomás de Aquino» d'Inca.

SOBRE UN CONCURS DE CANÇÓ POPULAR

El passat dia 25 d'agost a les deu i mitja del vespre s'inicià a la plaça Major de Montuiri el primer concurs de cançó popular organitzat per la novella delegació local de l'Obra Cultural Balear, en el qual participaren quasi un centenar de persones entre intèrprets i organitzadors, amb una assistència nombrosíssima, ja que de fet es parla d'unes 3.000 persones, que s'ajuntaren en la plaça Major i en els graons de davant l'església parroquial.

Durant el transcurs de l'acte hi hagué, de primer, la intervenció dels Cossiers de Montuiri, plena de briu i entusiasme. Tot seguit, Joan Miralles i Monserrat pronuncià un breu parlament introductori que reproduïm ací en què tractà sobre què era i què representava en la vida rural la cançó popular, al mateix temps que feia veure l'avinentesa per a fer un homenatge al nostre poble i a la seva llengua. Després, el presentador de la vetlada Miquel Riera, locutor de Ràdio Popular, anà informant sobre les distintes interpretacions del certamen musical. Clogué aquesta part introductòria una bella i evocadora actuació dels Cavallets de Felanitx i dels Cossiers d'Aigües.

El concurs pròpiament dit comprenqué la intervenció d'un bon aplec de cantadors i tocadors de ximbomba i, a més, l'actuació de, pràcticament, totes les colles de xeremiers de Mallorca. Els primers, que arribaren de les viles de Llubí, Montuiri, Muro, s'Alqueria Blanca, Sa Pobla i Sineu, interpretaren les tonades de llaurar, semblar mongetes, plantar arròs, segar, batre, ventar, exsecallar, treure aigua amb abeurador, fer panades i espolsar

ametles. Els xeremiers, que provenien de Campanet, Consell, Es Vivero, Muro, Pina, s'Alqueria Blanca, Sencelles, Sant Llorenç, Sa Pobla, Ses Salines i Son Roca, interpretaren «l'Oferta», «es Boleros nous», la jota «Na Joana loca», «sa Mateixa piadosa», «sor Tomasseta», «es Parado», «sa Mateixa de l'Oferta», «Bolero de l'amor» i «Bolero Mallorquí».

Acabat el concurs, el jurat, que estava compost per Maria del Mar Bonet, Biel des Cantó, madò Buades, Joan Grimalt «Niu», Miquel Miralles «Malherba», Gabriel Oliver i Climent Garau, es retirà a deliberar, i durant aquest entreacte tengué lloc la intervenció especial de madò Buades, que cantà «sa Perendenga» i unes tonades de treure aigua, Biel d'es Cantó, que cantà el bellíssim «Romanç del comte de Raixa», que merescué una especial atenció per part del públic, i una «Tonada de llaurar», i la simpàtica actuació del conjunt musical infantil local «Els Flippers». Finalment Maria del Mar Bonet cantà «Inici de campanes» i el conegut cantant d'òpera Joan Baptista Daviu clogué l'acte amb «s'Estrella de s'aubà».

Els resultats finals de les votacions varen ser els següents:

PRIMERS PREMIS:

De cançó del camp: Flor de lis d'or per a Biel Munar i Esteve de Sineu per la «Tonada de llaurar».

De colles de xeremiers: Flor de lis d'or per als xeremiers de Sencelles l'amo En Llargó i el seu fill Miquel Aloy amb «Bolero de l'amor».

SEGONS PREMIS:

De cançó del camp: Flor de lis d'argent per a Miquela Corralera i Tomeu

Prunera de s'Alqueria Blanca per la «Tonada de segar».

De colles de xeremiers: Flor de lis d'argent per als xeremiers de Son Roca amb «sa Mateixa de l'Oferta».

TERCER PREMI:

De cançó del camp: Medalla de plata per a Antònia Serra de Sa Pobla per la «Tonada de batre».

QUART PREMI:

De cançó del camp: Medalla de plata per a Biel Perelló de Llubí per una «Tonada d'entrecavar».

PREMIS ESPECIALS:

Per als menors de vint-i-vuit anys hom donà els següents premis:

Cançó del camp: Flor de lis d'argent per a Maria i Magdalena Munar de Sineu amb «Bolero mallorquí».

De colles de xeremiers: Flor de lis d'argent per als xeremiers de s'Alqueria Blanca Toni Artigues i Miquel Aloy, per la interpretació de «es Boleros».

L'entrega de trofeus anà a càrrec del batle de Montuiri Joan Miralles i Riera, del delegat general de Banca Catalana, director de Banc Atlàntic, delegats locals de la Caixa d'Estalvis, Banca March i president de l'Obra Cultural Balear, que representaven les institucions que patrocinaven l'espectacle.

Al final de l'acte, els organitzadors de la festa i simpatitzants, així com la major part dels participants, baixaren a la plaça d'es Dau on se serví un sopar típic mallorquí. Allà, entre balls i cants de la nostra terra, la festa s'anà perllongant fins a hora ben avançada de la matinada.

Vet ací ara, a continuació, el text del parlament introductori que pronuncià Joan Miralles i Monserrat:

Ceràmica popular de Mallorca i de fora Mallorca

Brui-xeries

c. Estanc, 25 Palma de Mallorca

El Drach

BIJUTERIA DE NOVETAT

OBJECTES TÍPICS DE MALLORCA

Sant Domingo, 25 i 27 CIUTAT

Els dos primers premis:
Els xeremiers de Sancelles i En Biel Munar de Sineu

Estimats amics montuïrers i visitants d'allà deçà Ses Forques. A tots: molt bon vespre. Com ja sabeu, celebrem avui vespre en aquesta antiga vil·leta romana el primer concurs de cançó popular, organitzat per la delegació local de l'Obra Cultural Balear. Durant el transcurs de la vetllada podreu sentir, si els dimonis boïets no fan malfraig per dins micros i altaveus, un bell aplec de cançons de treball i de picat, a més de l'actuació de les distintes colles de xeremiers de Mallorca. La presentació anirà a càrrec del conegut locutor de Ràdio Popular Miquel Riera.

Totes les cançons que escoltareu formen part integrant del patrimoni poètico-musical de la nostra comunitat i són, per tant, una mostra eloqüent de les tradicions i forma de vida que hem heretat dels majors.

Hem d'advertir, però, que el cant popular de feina i de picat, tot i que ha arrelat poderosament a la nostra illa, no és, de fet, cosa exclusiva de Mallorca, ja que en realitat aquest costum, que per cert ja es troba en moltes antigues civilitzacions, es dona també dins les cultures populars de països tan allunyats com Finlàndia, Xina, Vietnam, etc., llocs on adopta unes formes, i sobretot una funció, molt consemblant.

Un homenatge al nostre poble i a la seva llengua

La cançó mallorquina de treball conté la **tonada**, que adopta una melodia peculiar segons el ritme de la feina i que varia segons les localitats, i la **lletra**, que està formada generalment de versos heptasil·làbics. El contingut de les lletres tant de treball com de picat alludeix a fets diversos: expressions de queixa, d'amor, de burla o ironia, d'altres ofereixen referències clarament escatològiques o fins i tot prenen un caire irreverent o pornogràfic. Ben sovint, també, el contingut és particularment interessant per la informació que subministra sobre fets escaiguts en el propi medi geogràfic, fets que espesses vegades no romanen documentats per escrit, i que gràcies a la cançó queden incrustats dins la memòria col·lectiva. A part resta el seu valor de cara a un millor coneixement de la psicologia social de la comunitat.

Respecte a l'execució de les peces musicals, de picat, produïdes la majoria en glosats públics, s'hi troba així mateix una característica molt important: la competició entre contrincants, amb l'exhibicionisme que se'n deriva, competició en què es donen jocs verbals d'enginy, destresa en endreçar les paraules per a formar els versos i la rima conseqüent i, a la vegada, la rapidesa en replicar al rival.

Ara bé, quina és la funció essencial que tenen aquests cants dins les cultures populars? Tots sabem que la condició humana té uns punts bàsics que es donen arreu per tot. Se parla, per exemple, de l'home en el sentit de que és capaç de raonar, de l'home en tant que emprava unes tècniques determinades, però es parla també, i ara més que mai, de l'home en tant que s'entretén, que s'esplaiava, que juga, que es diverteix, que passa el temps. Bé, doncs, aquestes cançons compleixen específicament aquesta funció: la d'entretenir, la de distreure, tant a l'hora de la feina com en l'oci. En summa, es tracta d'una funció lúdica.

Avui dia, quan aquesta cançó popular tradicional, com tants d'altres elements culturals del poble van declinant, ens trobam davant una difícil alternativa. O bé deixam perdre's definitivament aquests diferents trets i ritus culturals que caracteritzen la nostra àrea cultural o, al contrari, ens ancoram en el passat posant pany, clau i embarrat a qualsevol esquitx de progrés. Tals possibilitats consideram que no s'avenen amb la idea que ens guia. Consideram que el camí adequat està, d'una banda en donar a conèixer aquesta cultura popular, sobretot a la gent jove, tot conservant i interpretant críticament el nostre tresor cultural mitjançant l'ajuda dels materials adients, com poden ser les gravacions, pel·lícules, museus etnològics i el que feim avui: els concursos de cançó popular.

Però hi ha més. La celebració d'aquesta casta de concursos no obeeix a una idea neoromàntica i folklòrica en el mal sentit en què es utilitzada aquesta paraula. Ens proposam més tost donar a conèixer una realitat cultural tot fent un doble homenatge: un homenatge al poble, al nostre poble, i a la seva llengua. D'aquesta manera volem contribuir a un replantejament de la nostra raó de ser com a comunitat, un nou plantejament crític que es fonamenti damunt bases realistes i sobretot justes, i on no hi càpiguen paternalismes ni girades de casaca. Per això és que homenatjam el poble, perquè aquest ha estat sempre i segueix essent el principal protagonista de la nostra història, tot i que moltes vegades aquesta no sol aparèixer a la història oficial, homenatjam el poble perquè en el poble és on radica o, millor, és on ha de radicar la màxima sobirania en el medi geogràfic en què es troba. Homenatjam el poble, amics, en molt poques paraules, senzillament, perquè **el poble s'ho mereix tot** i perquè **el poble sempre té la raó**.

Però volem a la vegada, retre homenatge a la qui ha estat durant set segles d'història catalana, la companya inseparable de la nostra comunitat. Em referesc a la nostra llengua. Aquesta llengua a qui tots els qui amb un mínim de patriotisme i honestat voldríem veure enaltida i present en totes les manifestacions de la nostra existència individual i col·lectiva, no com a pur sentimentalisme, repetesc, sinó com una resposta obligada a una posició d'estricta justícia derivada d'una pre-

4CATS

galeria d'art

C/ San Sebastian,7

Tel. 226493 Palma

4 - 30 Novembre

ARRANZ BRAVO - BARTOLOZZI

Desembre

FRANCISCO LAGARES

Nota: Dia 15 d'octubre, els poetes *Blai Bonet, Damià Huguet, Josep Alberti i Bernat Nadal* presentaren una mostra-exposició a la nostra Galeria.

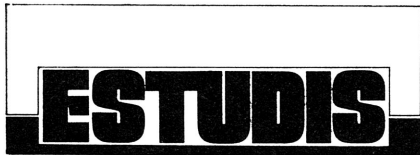
sa de consciència cap als pobles amb una cultura i una llengua pròpia. Sabem molt bé que la gent que no és del nostre país no comprèn de vegades els nostres problemes ni la nostra contextura cultural i lingüística, i que fins i tot n'ignora l'existència. D'aquesta n'entenem la ignorància, i per tant la incomprensió que se'n desprèn, però en realitat el que més ens dol, allò que no podem acceptar és el parer dels qui són del nostre propi país, qui en virtut d'arguments injusts, superficials i en nom d'un fals universalisme que amaga sempre, o quasi sempre, una ignorància més o menys volguda, defensen l'abandonament de la llengua pròpia. No defensem l'estancament cultural i tècnic ni el monolingüisme, però consideram que el progrés, per ésser-ho realment, s'ha de fonamentar en una base humanística que no impliqui desercions culturals, i no solament en una tecnocràcia freda i deshumanitzada.

Això és, en summa, el que teníem que dir. Acabarem rememorant uns versos avui particularment escaients, uns versos d'una gran poeta nostre: En Josep Carner, que tan bé parlà de Montuïri i sobretot d'una montuïrera:

**Salut a la Pàtria, en saba de segles crescuda.
Salut a la Pàtria no encara nascuda
com l'hem somiada sos fills.**

JOAN MIRALLS I MONSERRAT

ESTUDI SOCIO-DEMOGRÀFIC DE SON PERETÓ

I.—INTRODUCCIÓ

El present estudi respon a un treball d'investigació socio-demogràfic portat a terme a una zona parcel·lada de la finca rústica «Son Peretó». Té una extensió de 115.605 m^{2.}, i l'ocupen 184 habitants.

Aquesta urbanització respon a uns plans presentats i firmats per dos arquitectes, el mes de març de 1965.

Usam impròpiament la paraula **urbanització**, ja que els terrenys començaren a vendre's sense haver obtingut aprovació oficial; transcorreguts 8 anys, les parcel·les han estat ocupades pels seus propietaris, que s'hi han construït les vivendes de forma provisional. Aqueixa situació implica: manca de fluid elèctric, d'aigua corrent, de clavegueres, d'asfaltat dels carrers, etc., etc. I això per més que la zona està situada a uns 3 Kms. del centre de Palma, i limita amb una de les carreteres de més tràfic dels entorns de la ciutat.

El nostre estudi mira d'aconseguir amb la més gran exactitud possible unes dades estadístiques de la població establerta a la zona citada; és a dir, ens interessa conèixer quantitativament la seva estructura demogràfica amb una sèrie de variants: distribució de la població per edats i sexes, població activa, etc.

Una vegada enquadrada tota la problemàtica d'aquella zona, comptarem amb una base sòlida per poder apuntar cap a solucions concretes.

II.—ESTUDI DEL BARRI

1. Enquestes

El qüestionari que serví de base per a aquesta investigació consta de set grans apartats: cadascun comprèn diversos aspectes de la problemàtica general que ens interessa conèixer.

2. Estructura del qüestionari

En el qüestionari citat van ésser abordats els temes següents:

A.—Dades personals: edat, sexe, estat i procedència.

B.—Escolaritat. Estudis realitzats. Tipus d'escola.

C.—Feina. Categoria professional. Tipus d'empresa. Hores de feina. Pluriocupació (**pluriempleo**). Assegurança social.

D.—Vivenda: cost. Extensió. Índex d'ocupabilitat. Serveis.

E.—Sentit comunitari. Relació entre veïnats. Amistat. Punt de confluència. Activitats de temps lliure. Preferències personals, motius.

F.—Necessitats del barri: primàries, el seu coneixement i sensibilització, nivell d'aspiracions.

G.—Impressions personals.

3. Com i quan es portà a terme l'enquesta

Aquest treball va ésser realitzat durant els mesos d'abril i maig d'enguany per tres alumnes de l'Escola d'Assistents Socials, que hem elaborat el present informe.

Forma part d'un estudi sociològic realitzat a la zona de Son Peretó, que constitueix la demarcació demogràfica de la parròquia de l'Esperit Sant. Van ésser enquestades totes les famílies d'aquella barriada.

Son Peretó presenta uns fenòmens urbanístics molt concrets i especials.

4. Nombre de famílies enquestades

40 famílies han estat enquestades, ara bé, com que les cases estan totalment dissimulades dins els solars, som conscients que ha d'haver-n'hi algunes més que passen del tot desapercebudes.

5. Serveis públics

Hi ha un terreny de 11.769 m^{2.}, reservat per a zona verda, escola, guarderia i temple. Representa un 6% del total (1).

III.—ENUMERACIÓ I CLASSIFICACIÓ DE LES DADES RECOLLIDES A TRAVÉS DE L'ENQUESTA

1. Estructura demogràfica de la població

La població d'aquesta barriada, tal com hem dit, ascendeix a 184 habitants concentrats en 40 famílies. Es tracta d'una població en ple creixement. L'escassetat de població activa femenina es pot atribuir en part a la impossibilitat de portar els infants a una guarderia, ja que es tracta principalment de matrimonis joves.

2. Distribució de la població activa

Construcció	24
Serveis	15
Indústria	15
Hostaleria	7
Agricultura	1

3. Estructura familiar

Abunden les famílies nombroses, principalment les de 5 o 6 fills. En l'estudi citat hem observat la següent constant demogràfica: a un nombre menor de fills li correspon una major elevació del nivell econòmic-social.

4. Procedència

L'origen de la població és el següent:

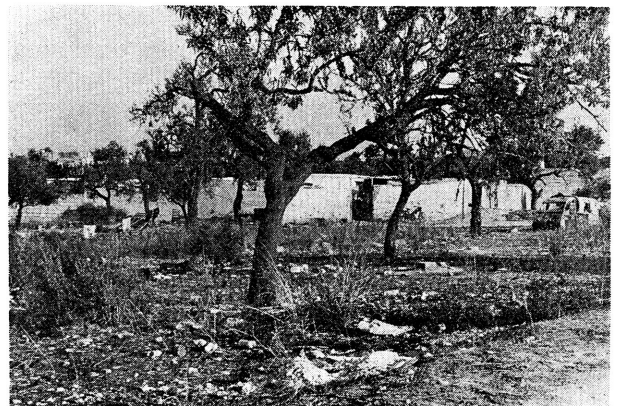

Foto Torrelló

81 persones nascudes a Mallorca. Pot semblar elevat el nombre de mallorquins residents en aquesta zona, però cal tenir en compte que la majoria són joves nascuts a Mallorca, però de pares immigrants.

103 persones nascudes a la Península (la major part, seguint un ordre numèric, de les províncies de Jaén, Granada, Alacant i Huelva).

5. Escolaritat. Tipus d'escola

Entre la població adulta hi figuren 58 analfabets, 49

(1) Actualment, amb l'aprovació del pla Ribas-Piera, s'exigeix un 20% de zona verda. La solució donada, segons fonts ben informades ha estat la de llevar la reserva del 6% destinat a escola, guarderia i temple, per aconseguir el total.

que tenen Certificat d'Estudis Primaris, 3 amb Batxillerat Elemental i 2 amb Batxillerat Superior.

Els infants en edat escolar sumen 43, i només 30 van a escola; els 13 restants no escolaritzats pertanyen a famílies gitanes.

Els infants en edat preescolar sumen 29, i cap d'ells no va a cap guarderia o parvulari.

IV.—VIVENDA

Les parcel·les ocupades estan tancades per tàpies prou altes perquè semblin simples solars, però al fons sol estar-hi situada la vivenda, edificada pels mateixos propietaris (vegeu el nombre elevat d'homes que es dediquen a la construcció): pares i fills han anat aixecant la seva casa, i alguns amb l'ajuda dels veïnats. El material era adquirit a mesura que les possibilitats econòmiques els ho permetien. Cap d'elles no va ser construïda comptant prèviament amb un plànol d'arquitecte, dada que indica una càrrega de provisionalitat en la seva manera de viure, unida a una manca total de serveis públics com són enllumenat, aigua corrent, clavegueram, servei de recollida de fems, a part del gas de ciutat, ni altres mitjans urbans...

Cada família ha hagut de solucionar a la seva manera i segons les seves possibilitats totes aquestes qüestions.

Respecte a l'enllumenat: tenen comptador d'obres tan sols 8 de les 40 famílies. Tres famílies ho han solucionat amb bateries de cotxe. No tenen res 26 famílies. Una ha construït un petit motor particular i dona corrent als seus dos veïnats més pròxims.

Referent a la propietat de la vivenda, hi ha 24 propietaris, 15 llogaters i un rellogat. No hi ha vivendes bifamiliars.

Com a dada que cal destacar, podem exposar que les 4 vivendes que van ser construïdes en uns solars que donen a l'únic carrer que està asfaltat, perquè es troba a un extrem de la urbanització, com que van aixecar-les abans que fos traçada, han quedat a un nivell inferior en relació al nivell del carrer, i això fa que quan plou les

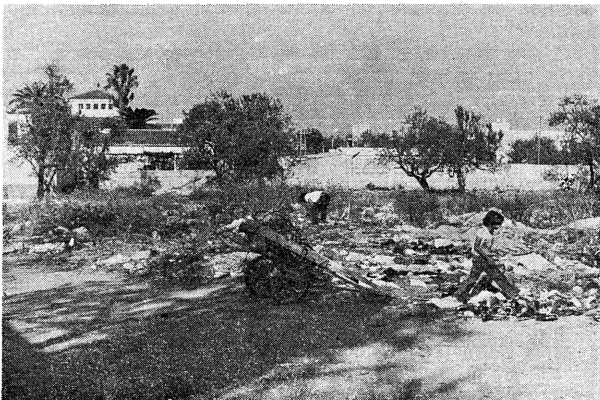

Foto Torrelló

vivendes citades s'inunden diversos centímetres en tota la seva extensió. Dues d'elles presenten un mosaic de varietat de rajoles, portes i finestres, etc., cosa que dona entenen que han aprofitat antic material de demolicions.

És digne de menció l'optimisme de diverses famílies, que han construït wàter i banyera esperant que algun dia els posin aigua corrent.

V.—SENTIT COMUNITARI. TEMPS D'OCI

La jornada laboral sol ser de 8 a 10 hores. Alguns del sector de construcció treballen a escarada, però cap d'ells no exerceix la pluriocupació (**pluriempleo**). Tots es-

Dorada Balear Bona Cervesa (ESPECIAL)

ELABORADA PER

S.A. Balear de Cervezas

Telèfon : 27 17 00

Si teniu intenció de comprar res de joieria, confeccions de pell, objectes propis per a obsequi, articles de viatge, perles, porcellanes, quadres d'esmalt, etc., potser tindrem exactament allò que vos interessi.

ENS SENTIREM MOLT
COMPLAGUTS SI TENIU EL
GUST DE VENIR, SENSE
CAP COMPROMÍS PER
PART VOSTRA, A VEURE
LA NOSTRA SELECCIO
D'ARTICLES

nacar

Jaume III, 115-119

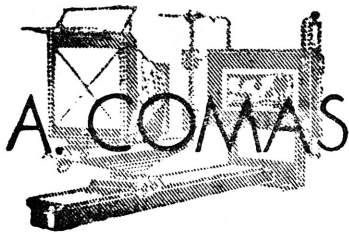
Tel. 21 69 06 - 21 69 07 - 21 06 48

Palma de Mallorca

UNA EMPRESA AMB INDISCUTIBLE
VOLUNTAT DE SERVIR BE TOTHOM

(Amb molt de gust vos farem un 10% de descompte si esmentau aquest anunci)

Fotogravats

Reproducció de transparències en color
Missió, 61 interior - Tel. 213952 - Palma

tan inscrits a la Seguridad Social, llevat de les famílies gitanes (és un cas que s'ha de considerar a part, ja que els homes, pares de família, que treballen i tenen assegurança, com que no estan casats per l'Església i per consegüent tampoc per la part civil, no poden tenir com a beneficiaris les seves dones i fills).

La intensa activitat física de la seva jornada laboral, i la manca de preparació per combinar-la amb una activitat complementària, fan que el temps d'oci quedi anul·lat, o bé reduït a un mer descans passiu. Tenint en compte també que la majoria han construït la seva vivenda durant aquest temps que nosaltres deim d'oci.

Durant el descans, les seves preferències, per ordre quantitatiu, són: la televisió, passejar, el bar, el cine, el futbol, la lectura, estar-se a casa, la jardineria, etc.

És necessari deixar constància del baix sentit comunitari, principalment entre la població adulta; la població infantil es relaciona a causa de les circumstàncies que la fan unir: escola, jocs al carrer, etc.

VI.—NECESSITATS DEL BARRI

El denominador comú de les preocupacions de la gent se centra en la falta d'urbanització d'aquests terrenys. Ells han estat els primers sorpresos en adonar-se, a mida que ha passat el temps, que aquesta urbanització no tenia aprovació oficial; això ha provocat en ells una desconfiança i recel envers tota solució, i també un cansament desesperat de trobar-se amb una vivenda d'aquestes condicions. Alguns que no han construït la casa volen vendre el solar. D'altres l'han aprofitat com a terreny per sembrar-hi verdures i anar-hi els diumenges a orejar-se. A les famílies visitades veim que els absorbeixen tant les necessitats de tipus primari, que és impossible pensar en aspiracions d'un altre tipus: demanen aigua corrent, llum, etc. Només una d'aqueixes famílies aspira a tenir en el barri un supermercat i una altra una escola.

VII.—CONCLUSIÓ

Els propietaris es deixaren dur, en el moment de comprar el solar, per un contracte fet de forma ambigua (2). Des de fa 8 anys han anat donant les pagues i ja són propietaris; no obstant això, donada la situació il·legal en què es feren les cases i tota la venda de terrenys, les vivendes manquen de tota mena de serveis públics i sanitaris. Hi ha un sol carrer asfaltat. Falta canalització d'aigua, clavegueram, llum elèctrica, i no hi ha recollida de fems. Conseqüències: focus d'infecció, mosques, rates, etc. etc.

L'Ajuntament encara no ha donat permís per edificar en la zona citada, i en canvi Hisenda ja ha cobrat el primer any d'imposts damunt aquestes míseres construccions urbanes.

Tenim una constància certa de totes aquestes dades. Només ens queden unes preguntes per fer:

¿Com s'ha pogut donar aquesta anomalia: vendre terrenys sense aprovació oficial d'urbanització, presentant uns plans d'uns arquitectes, i no haver trobat obstacles per al desplegament d'aqueixes vendes? Sabent que aquesta zona està mancada del tot de serveis d'infraestructura, com s'han pogut vendre aquests solars?

Si Hisenda ha cobrat els impostos i l'Ajuntament no té constància d'aquesta urbanització, com s'ha pogut donar aquesta altra anomalia? Com s'han anat donant aquestes irregularitats?

¿Què passarà si, segons el pla Ribas-Piera, aquesta zona, declarada urbanització preferent, donàs pas a un nou projecte parcial sense tenir en compte l'anterior?

I tantes altres preguntes que podríem fer-nos.

**MARIA GORNALS
MARIA FRANCESCA SIMONET
FRANCESCA LLOP**

(2) Les clàusules del contracte expliquen clarament que aquests terrenys es venien amb esperances d'urbanització i que, per tant, no eren solars amb serveis d'infraestructura pública. La companyia no se'n fa responsable.

Per altra banda, als adquirentes se'ls digué en el moment de comprar les parcel·les que s'urbanitzaria prest i amb això es duria a terme tota la instal·lació de sanejaments.

INTRODUCCIÓ.

Possiblement un dels casos on es podria comprovar amb més detall la lentitud amb què els resultats dels historiadors passen a la cultura general, sigui el que es refeix al fenomen «Reforma».

Els textos escolars amb freqüència encara trivialitzen tota una profunda problemàtica, reduint-la a unes anècdotes insignificants.

Això es manifesta en la coincidència que es dona entre el bagatge històric dels batxillers i el de molts preveres i membres d'instituts religiosos sobre tot si ja són una mica madurs. Els uns se senten com alliberats quan pensen saber exactament quantes dones va «estimar» N'Alexandre VI, quins foren el projectes del megalòman Juli II, o la qualitat de les joies que el «non del tutto ignorante» Innocenci VIII oferí al seu fill Franceschetto el dia en què el papa presidí públicament les seves nocces.

La satisfacció de poder-se sentir un poc anticlerical «amb fonament», desarma les persones «d'església» a les quals, davant unes anècdotes, just als queda el recurs de l'espiritualització i el recórrer a una magra teologia de l'Esperit Sant i de la part humana de l'Església.

Sense amagar de cap manera el tipus d'aventures esmentat i d'altres més violentes i encara més funestes, historiadors ben solvents han descobert unes arrels més profundes i serioses que ajuden a explicar més satisfactoriament la tragèdia que fou i és pel cristianisme l'anomenada «Reforma». Per no sortir del que s'ha publicat en castellà fem els noms de J. LORTZ, E. ISERLOH, R. C. VILLOSLADA, tots ells catòlics i L. FEVRE des d'una postura aconfessional.

Ben públics eren tots aquells escàndols, però M. LUTHER no es va cansar de repetir que, a pesar de haver acceptat la reforma, la vida entre els seus seguidors seguia tan corrompuda com entre els papistes. Per aquest motiu recordava que ell no havia impugnat ni impugnava directament els costums, sinó el gran descuit en predicar per part dels pastors, i la falsa doctrina dels predicadors.

Y. CONGAR ens sintetitza les pretensions dels reformadors quan escriu que «...els abusos, contra els quals clamen LUTHER i CALVI, són els propis de la funció pastoral: hom troba ben poc d'esperit i ben poc de cor dins l'exercici de les tasques eclesiàstiques (...). Un i altre reformador denunciaven l'estat en què es troba la predicació (...), sinó és el que està

(*) Aquest treball és una reelaboració acurada d'un text en curs de publicació. Per aquest motiu prescindesc aquí de quasi totes les notes.

Trento, els sínodes mallorquins dels ss. XVI-XVII i la llengua del poble (*) (II)

per Josep Amengual i Batle

al bell mig de la idea de la seva reforma...» (1).

TRENTO: EL DEURE PRIMORDIAL DELS MINISTRES ÉS EL DE PREDICAR.

El concili de Trento s'adonà del greu problema de l'Església. El tridentinisme antic i l'actual tal volta encara siguin víctimes de l'aclapament en que els deixa l'erotisme i fiscalisme dels papes i cardenals florentins i catalans, en canvi tolerin com a innocents les caçades de Lleó X, com si la irresponsabilitat fos accidental dins el ministeri d'un papa.

Per la seva banda Trento començà per aclarir els problemes referents a la Bíblia (Secció IV, Decr I) i prosseguí declarant que la predicació és la tasca primordial dels bisbes i dels preveres, (Sessió V, Decr II).

NO BASTA PREDICAR.

No cal esperar el P. ISLA amb el seu **Fray Gerundio** per a trobar una fustigació dels abusos doctrinals i literaris dels predicadors.

LUTHER i molts catòlics abans i després d'ell treballaren per a regenerar la predicació de forma que fos un anunci al poble. Per això mateix denunciaren l'ús del llatí i del llen-

(1) *Vraie et fausse réforme dans l'Eglise*, Paris 1968, p. 325; hi ha una versió cast. d'aquesta segona ed.

L'Església nòstra

L'ANGEL BLAU

Venda de llibres
antics i moderns

c/. Sant Bernat, 2
(darrera la Seu)

Tel. 21 60 96

CIUTAT

guatge pseudocientífic i recercat de molts de predicadors.

Efectivament, les grans festes, en les quals encara s'estilava la predicació en llatí, permetien als gramàtics de les ciutats exhibir les seves qualitats oratòries, i els preciosismes d'un llatí artificial, no faltant casos on les mixtures del macarronisme amb la teologia decadent del temps acabaven en peces just superables dins la satírica. Les prevencions contra aquesta ostentació no falten dins els sínodes mallorquins.

Trento volgué acabar amb una llengua i un llenguatge inadequats. Per suposat, com és l'estil, sense reconèixer la part de responsabilitat que corresponia a les autoritats eclesiàstiques per mantenir l'ús del llatí dins la pastoral, quan de molt de temps enrera era inservible. Com si res hagués passat, Trento permeté i fins i tot recomanà la predicació en la llengua vulgar o vernacle (Sess XXIV can 7), que són els termes en què el Concili parla de la llengua del poble.

LA LLENGUA DEL POBLE ENTRA EN COMPETÈNCIA AMB UNA CULTURA EN LLATÍ.

Per més que R. LLULL i altres clàssics havien posat a gran altura la qualitat de la nostra llengua, aquí com als altres països occidentals, la llengua sàvia seguia essent el llatí.

Bon testimoni en donen les prescripcions dels nostres sínodes, els quals no just pressuposen que l'han d'entendre els clergues, sinó que estableixen unes proves selectives a superar davant uns examinadors episcopals, abans que els nostres universitaris del s. XVII poguessin estudiar filosofia. No sé quina por els devien fer les amenaces d'excomunió que es troben al sínode del bisbe SANTANDER (1636) i el bisbe ESCOLANO (1659).

Es que, segons els sínodes esmentats, els estudiants no avançaven de cap manera dins la ciència «defectu sermonis latini».

Ara bé, dins aquest món no deixa de cridar l'atenció que el sínode del bisbe VICH i MANRIQUE (1588) sentís una gran comprensió pels clergues incults. Donat el seu nombre exagerat era un fet que molts —incults i gramàtics— no tenien res que fer. No en va es reiteren les privacions de jugar a carta i caçar.

Per trobar una ocupació pels qui sabien llatí no era gaire difícil: se'ls mana que llegeixin la Bíblia i els Sts. Pares.

Pels altres bastarà una teologia més a l'abast i també podran llegir «llibres escrits en la llengua materna i vulgar, els quals estimulen molt la devoció i es troben amb abundància...».

Al primer cop de vista aquest text sembla molt encoratjador per qui mantinguí una tesi maximalista del cultiu

editorial de la nostra llengua al tombant del s. XVI. De fet les paraules esmentades m'assemblen prou ambigües; per això tenc per a mi que no basten elles totes soles per saber quina fou la real difusió de la literatura impresa en català dins Mallorca.

La recomanació que hem llegit té molt de condescendència envers d'un clergat en el fons tingut com a incult. Seria bo confrontar diverses concepcions de cultura. Sigui'm permès manifestar, si es vol simplísticament, una simpatia per aquells clergues que no feren tants progressos dins certes lletres. De fet ells estaven de la banda del poble que Trento intentà evangelitzar acostant-s'hi precisament a través del seu propi vehicle d'expressió. Al baix clergat i al poble, els anava millor viure i parlar en català. I no és fer una apologia de la incultura sostreure l'església de l'aclaparament d'una cultura «sàvia». Fent una petita disgressió diré que hi ha una incultura molt més greu que la de no saber la llengua sàvia, i per això no puc menys de compartir l'advertència del bisbe VICH i MANRIQUE dirigida als preveres que es desentenen de tota preocupació intel·lectual, aferrant-se al funest sistema d'alienació i despersonalització que són els homiliaris «quos sermonarios vocant».

Acceptar la lectura d'obres en llengua del poble era una petita claudica-

Llibres Mallorca

Una organització al servei de la cultura mallorquina

Consultau el seu departament

d'orientació bibliogràfica

Subscripció a revistes científiques de tot el món

Fortuny, 13

Telèfon 21 35 88

Ciutat de Mallorca

ció dels poseïdors del monopoli cultural forçosament elitista. La llengua ja no serà d'una manera tan sistemàtica una clau que reserva el saber escrit als cultivats en llatí.

¿QÜESTIÓ DE NOMS?

Els termes amb què els sínodes designen la llengua catalana són prou nombrosos perquè meresquin ser tinguts en compte.

Entre els dos termes emprats per Trento: «lingua vulgaris» i «lingua vernacula», el primer dels dos tingué més sort dins els nostres sínodes, ja que tots se'n serveixen. En canvi és menys freqüent l'ús de «lingua vernacula». ¿No seria més bé que aquesta denominació tenia les seves arrels dins el món classicista italià i resultava poc familiar dins les nostres contrades? (2).

Devora les dues denominacions coincidents amb les que utilitza Trento, trobam també l'altra «lingua materna». Hom diria que els adjectius «vulgaris», «vernacula» i «materna» atribuïdes a la llengua del poble volen subratllar la situació que el català tenia dins el poble respecte del llatí.

En el sínode del bisbe SANTANDER (1636) trobam un nou substantiu que designa ja la nostra llengua quan, després del text llatí se'ns dona en «romans» la versió de les principals oracions i dels articles de la fe.

Al mateix sínode comencen a aparèixer unes altres denominacions que ja no fan tanta referència al llatí com al fet d'una nova realitat cada vegada més palesa: les llengües cada vegada cobren més força i és arribada l'hora que se les comenci a conèixer cada una pel seu nom.

Un primer indicatiu d'aquesta autoafirmació el trobam sota la denominació ja més particularitzada de «idiomate patrio» o «patrio sermone», que és amb el que, segons el sínode, s'ha d'ensenyar el catecisme.

Amb la mateixa data trobam encara més clara la diferenciació de la llengua de Mallorca i Menorca quan, retornant sobre l'ensenyament de la doctrina cristiana, s'insisteix que es doni «balearico eloquio».

(2) Tal volta convendria verificar aquesta hipòtesi i, qualsevol sia el resultat, sempre serà ben discutible el manteniment de la denominació «vernacle» donada la seva etimologia tan negativa com la de «província», cf. J. COROMINES *Vernacle*. *Lluc* 52 (1972) 248-249 i P. LLABRES i MARTORELL *De catequesi i llengües vernacles*, *Lluc* 53 (1973) 223-224. El notable aplec de textos eclesiàstics fet per Pere RIUTORT, malgrat el seu títol, conté prou varietat de denominacions perquè dins l'Església s'abandoni la de «vernacle» que de cristiana no té res, cf. *L'ús de la llengua vernacle en les diòcesis de la província eclesiàstica valentina*, València 1973.

Il·lustració del Sínode del Bisbe Escolano (1659) (Biblioteca de La Real)

Aquest procés de distinció en la forma de designar les llengües acaba per aquest breu estudi amb el darrer sínode del s. XVII, quan dues vegades s'al·ludeix a la «lingua vulgari Maioricensi». ¿Què en deien els menorsquins presents al sínode davant aquest procés no ja de distinció sinó de ben clara fragmentació teòricament nominal de la mateixa llengua?

Es podrà objectar que al s. XVII el català no es trobava al seu millor punt i, per tant aquestes darreres denominacions no indiquen la seva con-

solidació. Respondria que pel castellà succeïa tot el contrari, del qual n'és un testimoni evident el sínode del bisbe ALAGON (1692) que parla d'ell com a «hispanica lingua». Al procés autòcton de diferenciació hi podriem afegir el fet que els bisbes que celebraren aquests darrers sínodes eren de parla castellana, factor no menyspreable dins la política general, a partir almenys de Felip II.

(Continuarà)

JOSEP AMENGUAL

1924
1974

50 Anys de Salvat-Papasseit 50 Anys de Kafka

Una nota per al cinquantenari de la mort de Joan Salvat-Papasseit (Barcelona. 1894-1924)? Per determinar la presència o absència de l'autor de *La rosa* als llavis a la nostra terra no cal escriure abans la història de l'avantguardisme literari a Mallorca? D'arrel castellana —fou importat a l'illa en 1920 per J. L. Borges i G. de Torre— i obligat a desenvolupar-se dins un medi dominat pel provincialisme o per les serenitats noucentistes, fou sempre un producte híbrid i vacil·lant: mai no quallà en una crítica total de la societat burgesa i es cloqué dins un esteticisme de limitats atreviments. S'inicia en 1921 amb l'aparició del Manifest de l'Ultra i es manté actiu, si fa no fa, fins als voltants de 1929 per derivar després cap a productes cada cop més evasius i juganers. Al marge d'aportacions marginals i intermitents se centra sobre dos autors illencs: Jacob Sureda i Montaner (Valldemossa, 1901-Ciutat de Mallorca, 1935), plenament identificat amb l'Ultraisme —abandonà el conreu de la lírica després de la

D'avantguarda a avantguarda

crisi d'aquest moviment com palesa el seu únic llibre de poemes: El prestigitor de los cinco sentidos (1926); i Miquel-Àngel Colomar i Moyà (Ciutat de Mallorca, 1895-1969) principal animador de l'avantguarda literària illenca i factor decisiu en la formació de Bartomeu Rosselló-Pòrcel. Miquel A. Colomar fou un esperit tan agut com vacil·lant, atent a les fluctuacions dels corrents culturals que copsava amb penetrant intuïció, però sense arribar a assimilar-los a fons a una obra personal i pregona. En 1921 el trobam com a jove entusiasta de la Mallorca classicista dels noucentistes; en 1922 és ja un apològista dels avantguardismes: conferències, articles, crítica literària, plàstica... sota el signe de l'art nou; després d'un llarg silenci, proclama les virtuts de l'equilibri harmònic —contra academicismes i avantguardismes— i en 1932 comença a publicar poemes en català a «La Nostra Terra»; la seva filiació vagament

esquerrana li crea serioses dificultats durant la guerra civil i la immediata post-guerra que es tradueixen en un emmudiment total de les seves tasques literàries; quan l'Escola Mallorquina reprèn el protagonisme de la vida cultural s'hi adhereix sota el pseudònim de Ramon Capdevila amb una sèrie d'articles publicats a «La Última Hora» entre 1947-1948: dins la més estricta ortodòxia de l'escola comenta els poemes de M. Costa, López-Picó, G. Colom, M. A. Salvà, M. Ferrà, les traduccions de M. Fortesa i defineix l'illa com una síntesi de l'apol·lini i el dionisiac present en els poemes de J. Alcover; però, intuïnt ja la crisi imminent, s'avança als joves de la generació de 1951 com a lector atent dels poetes castellans —la seva obra poètica anterior a la guerra podria adscriure's perfectament dins la irradiació dels poetes de la Generació de 1927— i com a revaloritzador de la figura de B. Rosselló-Pòrcel, a qui dedica,

en 1948, tres articles fonamentals per una comprensió crítica de l'autor d'Imitació del foc. Damià Pons té en en preparació un estudi sobre l'obra poètica de Miquel A. Colomar que permetrà un replantejament d'una figura, contradictòria sens dubte, però indispensable per a una imatge d'un sector de la nostra literatura fins ara absolutament ignorat per una crítica literària que, a l'hora de fer història, no ha sabut trencar amb els esquemes heretats del Noucentisme.

L'avantguardisme literari de Miquel A. Colomar derivava essencialment de fonts castellanès i franceses. Emperò ben d'hora s'acostà als avantguardistes catalans i, en un article publicat a «El Dia» (8.XI.1923) trobam esmentat Salvat-Papasseit, que jugà un cert paper en la formació del jove Colomar, si bé aquest —poc donat als entusiasmes— adoptà una postura extremadament crítica enfront de l'autor d'Ossa Menor. Així, en 1948 quan el mestre Toldrà havia musicat alguns frag-

ments de La rosa als llavis i l'obra era comentada encomiàsticament per X. Montsalvatge a «Destino», Colomar se senti obligat a una reflexió crítica sobre el poeta català, que publicà —sota el pseudònim de Ramon Capdevila— a les pàgines de «La Última Hora» (27.XI.1947). El text, que reproduïm fragmentàriament, és un balanç de l'avantguardisme del Principat fet pel més dinàmic representant de l'avantguarda literària a Mallorca.—DAMIÀ FERRA-PONÇ

Poeta immadur i malaguanyat —morí abans d'abastar la trentena— si a Salvat-Papasseit hom pot reconèixer-li el dret a ocupar un lloc a les antologies de lírics catalans no és precisament per la qualitat de la seva obra, en bona part contrafaïment de modes i modos aliens, sinó per la significació que aquest revesteix en relació al moviment literari a Catalunya. (Naturalment, això no vol dir que a les seves desiguals composicions, especialment a *La rosa als llavis* i a *Ossa Menor*, no sien seleccionables alguns fragments de notòria bellesa formal i d'innegable fondària lírica). Els corrents estètics conseqüents a la guerra mundial de 1918, —els «ismes», desiguals i contradictoris que integraven l'anomenat *esprit nouveau*— foren incorporats a la llengua i literatura catalanes per J. M. Junoy, Salvat-Papasseit i J. V. Foix (També hom sol citar, en aquest sentit, Joaquim Folguera, però ell, en realitat, es trobava al marge i forma un cas a part). La posició de Salvat-Papasseit dins les lletres catalanes presenta una certa similitud, guardant les proporcions, amb la de Guillaume Apollinaire pel que fa a la literatura francesa. Sense el *parolibrismo futurista* de Marinetti —apallassat histrió i malabarista verbal sense geni— i els *calligrammes* d'Apollinaire —millor dotat i de més profunditat que l'usurpador de l'alomariana denominació de «Futurisme» —és improbable que Salvat Papasseit hagués compost els *Poemes en hondes hertzianes* (1919) i *L'irradiador del port i les gavines* (1921).

Altres tant caldria dir de *Poemes i calligrammes* de Josep Maria Junoy, que fou, en realitat, el qui portà a Barcelona, les últimes *novetats de París*, en la seva major part joguineria i quincalla. Els volums que seguiren als esmentats —*La rosa als llavis* (1923) i *Ossa menor*, obra pòstuma— marquen una evolució dins l'obra del poeta. Són, diguem-ho així, «una deserció en front de guerra». Pateixen d'un cert híbridisme i de notòria feblesa i manca d'empenta. Salvat Papasseit resta situat a l'esquerra de Joaquim Folguera i a la dreta del superrealista J. V. Foix, potser en un pla inferior als altres dos poetes esmentats. Salvat Papasseit pecà per carta de més o per carta de menys. Per mantenir-se en una posició equidistant i en qualitat de poeta autònom —com féu, per exemple, Henri de Régnier en relació a simbolistes i parnassians— li mancaren evidentment, singularitat i alè. No obstant això i la mediocre qualitat de la seva obra lírica globalment considerada, no cal negar que ha exercit en la literatura catalana contemporània una vigoritzadora influència —inoculació d'exòtiques sables i apertura de finestres a l'exterior— si bé amb menor intensitat i més reduïda escala que les exercides, en un altre ordre i en distinta orientació, per Josep Carner, López Picó i Carles Riba.

...i és que Teresa la Ben Plantada és suficientment honesta i raonable per no sentir-se subjugada i seduïda pel frívol i trivial abillament de qualsevol griseta montparnassiana.

M. A. COLOMAR

Banderins SALMA

Escuts, insígnies i calcomanies

Eusebi Estada, 150-2.^{on}-1.ª Telèf. 25 26 33

PALMA DE MALLORCA

MAGATZEMS SALVAT, S. A.

Colón, 2, 4 i 10

PALMA DE MALLORCA

No sabreu cap història de la vincladissa cabellera de corall assotant el reliquiari de ràbia mesclada amb bocins d'ungles damunt els meus llavis arrabassats.

La successió dels moviments no comptarà el nombre de xiscles que em manquen per a arribar a l'escuma del disc, ni esculpirà les darreres taques del capvespre que aneguen dins un entreteixit de febre i **rimmel** la ira d'aquesta barca de coscos i el seu trepig entre filtres desenfocats.

PSSSSSSSSSSSSST!

Respirau com si els esculls no fossin de cartró legal i cada batec vos acostàs al renou de la festa.

Podria ésser el somni d'aram del nus d'una al.lota i dos minyons que acaronen i cadbellen les deixalles d'un televisor esbotzat on a la pantalla encara hi fumeja el diari recitat de memòria pels pares reconeguts amb bellíssims collars de perles cultivades.

Barcelona - 1974.

Biel MESQUIDA I AMENGUAL

**Viatge cap a una
diapositiva vermella
clavada
damunt el mar**

**Homenatge
a Salvat - Papasseit i
a Kafka**

Cinquanta anys després de la teva mort, els homes segueixen processats, Franz Kafka

Els deien que la culpa dels homes és sempre indubtable, i ara pens que la tuberculosi va alliberar-te d'una panxada d'horror, amic. Dia tres de juny de 1924 morires al sanatori de Kierling, a Praga. Te faltava un mes per a complir els quaranta-un anys i t'enterraren al cementeri de Straszne. Milena Jasenská, la tendra, i valenta, i intel·ligent Milena, segons les teves pròpies cartes, escrigué la nota necrològica que publicaren alguns periòdics: «Despusahir va morir al sanatori de Kierling, el Klosterneuburg, prop de Viena, el doctor Kafka, un escriptor alemany que havia residit a Praga. Foren pocs els qui tingueren l'oportunitat de conèixer-lo perquè era un home esquiu i clarividient al qual l'atemoritzava la vida. Va patir durant molts anys una malaltia pulmonar, i malgrat que se'l va sotmetre a tractament, l'intensificà conscientment amb el seu desinterès espiritual. Va escriure els llibres més significatius de la jove literatura alemanya. En ells se'ns ofereix sense partidisme les lluites de les generacions del nostre temps. Posseeixen una autèntica nuesa, que queda exposada amb més naturalitat encara que s'expressi mitjançant els símbols. Té la ironia i la sagacitat sensitiva de l'esser que va saber mirar el món amb una penetració tan subtil que no pogué suportar el seu espectacle i 'hagué de morir. Les seves obres se caracteritzen per l'expressió d'un sòrdid terror pels secrets desconeguts i l'evident innocència de la culpa entre els homes. Va ésser un artista tan escrupolosament conscient que va saber restar alerta on d'altres, els sords, se sentien segurs».

Des del teu llit de malalt a la clínica de Kierling, podies veure les flors, els boscos vienesos a través dels vidres de les finestres. Dora Dia-

mant molt més jove que tu, venia a veure't amb freqüència. Us havíeu conegut l'estiu del 1923 i, pel setembre, llogàreu un pis a Berlín on visquéreu plegats durant alguns mesos. Tu senties, emperò, la malaltia que invadia lentament i silenciosa, tot el teu cos de jueu amargat, pessimista, ple de por. Diuen si la tuberculosi et sobrevingué com a conseqüència de patir tanta por. Ara, ja no hi ha res a fer, i tu ho saps, i demanes morfina amb insistència. Li dius al metge que si no te mata aviat és un assassí i t'arrabasses el pneumotòrax, encara cridant: ¿Quina necessitat hi ha de torturar-me més temps? Encomanares al teu amic Max Brod que destrossàs els teus quaderns, però no ho va fer, encara que sabia que tu mai no n'havies tengut cap orgull d'esser escriptor, però tot el que no fos el treball d'escriure no tenia cap importància, perquè no podies suportar la taula de treball de la companyia d'assegurances i te senties frustrat, i ferit, i inadaptat... Des de la teva debilitat d'home presoner dins el món, la teva obra és una de les acusacions més fortes a la qual haurà de respondre el nostre temps. Milena Jasenská morí alguns anys després al camp de concentració de Ravensbrück. També les teves germanes Elli, Valli i Ottla moriren en un camp d'extermini. La casa de Dora Diamant fou registrada per la policia política que cercava desesperadament els teus manuscrits. Les S. A. es trobaven en la plenitud de la seva eufòria i els seus himnes omplien les terres d'Europa. Les teves obres eren incompatibles amb la seva grandesa... La notícia es podria escriure amb les mínimes paraules: *En el cinquantenari de la mort de Kafka...*

GABRIEL JANER MANILA

Majoria silenciosa, minoría silenciada

Potser caldria felicitar-nos: ara ja llegim Ho Txi Minh; sí, a una edició recent de Barcelona (en castellà), una edició que encara té el paper mullat, com aquell qui diu. Es tracta del *Diari de la presó*, on el poeta escriu sobtadament:

*no hi ha flor, ni vi, per als
[presos...]*

i l'altre dia poguèrem llegir Lenin i Rosa Luxemburg i Bujarin i Gramsci i Mao Tse-Tung, perquè Marx i Engels ja venien —amb *El capital* de Wenceslao Roces— de temps enrera. I segurament algú pensà o haurà pensat que el món ha experimentat una apertura de noranta graus. És clar que si algú s'ho va beure, fou perquè no era un viatger per terres estrangeres

*menys viatjar
i
més llegir els diaris*

sinó un coneixedor del món a través de les revistes il·lustrades: «Garbo», «Hola», «Semana», «Siete fechas»... o en els suplementos dominicals de l'«ABC», on surten *maisons* molt maques.

Però, ai las!, la vida no és tan senzilla com la clandestina vida de la pel·lícula *Tal com érem*, malgrat la primerenca dialèctica (?) entre Barbara Streisand i el Robert Redford. La bomba que acabà amb el general Prats (i així conclou un episodi més de la *nova via cap al socialisme* a Xile) ens ha demostrat que la política no ens permet el dubte ni la indecisió; que la llibertat dels pobles està en l'acció i en la decisió urgent, immediata, que no permeti cap mena de debilitat enfront dels feixismes sorneguers.

Portugal ens ha donat l'exemple més clar.

Spínola convoca les masses si-

lencioses. António de Spínola, que no oblidia la classe a la qual pertany, espera d'aquestes masses silencioses (silencioses? Silencis de metrallera i de pistola? Silencis de contrarrevolució? Silencis d'un record nostàlgic d'aquest passat massa present encara que dugué el silenci a Humberto Delgado? Silencis de les boques torturades per la PIDE?) poder refrenar el procés de democratització portugués. Perquè Spínola volia la democratzació, però una de ben concreta: la que exposà al seu llibre *Portugal e o futuro*, possibilitat —a la plena del salazarismo de Caetano— per l'empresa KUFF i, per tant, pel capitalisme multinacional. Vet aquí una mostra: «Quines opcions ens oferiran? Una seria l'abandó pur i simple d'Ultramar, cosa que rebutjam per tres raons fonamentals: perquè afecta a la nostra supervivència com a Nació

Si necessitau un vestit,
feis-vos-lo a mida, a

PAÑERIAS REUNIDAS

Gran assortit. Bons materials,
tant en llana 100 x 100 Austràlia
com en llana i tergal.

Preu: 6.500 pessetes

PAÑERIAS REUNIDAS

Plaça Santa Catalina Tomàs, 34
(davant el Palau de Justicia)

PALMA

J. Blanes Galeria d'Art EXPOSICIONS

*

Pintura, escultura, gravats,
aquarel·les, dibuixos, esmalts
i tapissos

*

Obres en permanència de 50
pintors

*

Avda. Argentina, 50

Tel. 238082

Palma de Mallorca

lliure; perquè no podem abandonar els qui, a Ultramar, construïren les seves vides confiats en la Bandera Nacional; i perquè no hi ha cap raó per cedir i abdicar de tot en favor d'amics i d'enemics». Aquestes són les paraules que escriví el general Spínola. I al llarg d'una lectura detinguda del llibre hi trobaríem les raons de la dimissió del president portuguès. No hi ha dubte que hi són anunciades: mediocritat política, democratització controlada pel gran capital, temor al socialisme (i la contradicció de necessitar Cunhal i Soares al govern), manca de claredat per acabar amb la realitat colonial (¿quins lligams podríem trobar entre l'artístocràtic monocle spinolià i el reaccionarisme blanc i golpista de Mossambique?...)

Si l'assassinat del general Prats a l'Argentina ha tancat de cop un capítol retardat de Xile (recomano la lectura de *Tejas verdes*, llibre-testimoni d'un camp de concentració pinotxetià), el cas de Portugal representa una passa endavant per a consolidar un

avenir democràtic. Les anomenades masses silencioses d'Spínola armades i instruïdes per a la contrarrevolució, foren immediatament neutralitzades per l'esquerra unida i per l'exèrcit (Moviment de Forces Armades), conscients del paper històric que avui juga Portugal. Tenim dos fragments del mateix món, encara que no ho sembli gens.

* * *

Mentrestant, els problemes de l'energia segueixen acaparant l'atenció dels alts dirigents polítics. La velada, o potser no tant amenaça del president Ford, el qual va prenent gust a la Casa Blanca, als països productors de petroli palesa la preocupació existent. Violència, tensió, crisi. Els pessimistes diuen que el món s'està clivellant, que ja fa aigua; els optimistes observen i callen, a fi de no entrar en contradicció. I és que la contradicció és d'actualitat, figura rigorosament a l'ordre del dia de tots els dies: això que avui confirmen els esde-

veniments, demà és negat pels mateixos esdeveniments I el polític fa de funàmbul... per allò de no perdre d'equilibri i pegar de grapes.

Sigui Ford o Nixon, Giscard d'Estaigne o Pompidou, Smith o Brandt, Tito o Breznev —els noms just tenen valor de litúrgia santoral—, el que segueix en debat són dues concepcions del món, amb avenços i retrocessos, però mantenint un equilibri (això que en diuen coexistència pacífica) que no acaba de ser totalment estàtic. I entre aquestes forces enfrontades matisau tot el que vulgueu: feis pactes estratègics o tàctics, aliances, contubernis, unions, que els problemes no resolts acabaran per sorgir i plantejar de bell nou les grans i les greus tensions. Perquè, deia qualcú, les guerres no s'acabaran fins que no es doni per conclosa la gran guerra, l'explotació de l'home. I els polítics viatgers, com ara Kissinger, **sols posen pegats**, a d'allargar tot el possible allò que inevitablement passarà.....

A. SERRA

Estam de bell nou al vostre servei

Ens hem renovat totalment

L'única cosa que és com abans són els nostres pastissos

Vos agraiem que hàgiu estat clients nostres

i esperam veure-vos sovint per ca nostra que és també ca vostra

CA'N

C/. Jaume II, 99 (Carrer d'es bastaixos)

Tel. 21 29 95

Ciutat de Mallorca

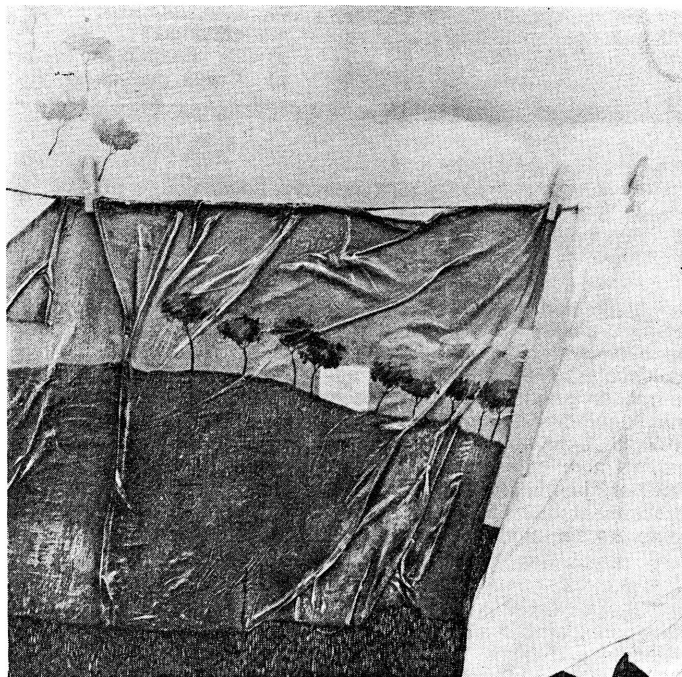

L'art vist pels artistes

Enquesta a cura de «Crònica de tres»

En aquests anys darrers s'han produït dins el panorama artístic de Mallorca un grapat de transformacions de ressonàncies potser limitades, però altament significatives d'innovadores i crítiques inquietuds. Temps enrera enmig del domini absolut de la pintura provincialiana i cofoia de postguerra —versió local si fa no fa de la Sala Parés— només alguna personalitat aïllada salvava, des d'una subjectivitat reclosa, el seu missatge enfront d'un ambient mediocre i esterilitzador. Hi hagué alguns intents d'intentar una acció col·lectiva per sortir de l'impasse i obrir finestres cap als indispensables contactes amb els corrents internacionals. El Grup Tago, fundat el 1959, fou una prova com els artistes i alguns crítics s'adonaven que la plàstica illenca es trobava en una via morta que calia trencar. Emperò fins a la fi dels anys seixanta, ja amb una societat trasbalsada per les possibilitats obertes pel fenomen turístic, no quallaria l'arrelament eficaç d'un art més d'acord amb la problemàtica i llenguatges del moment. Els joves mallorquins començaren a viatjar per l'estranger i tengueren accés als grans santuaris de l'art modern. Iniciaren lectures, desorganitzades però indispensables per una conceptualització mínima de la pròpia tasca. Alguns cursaren estudis acadèmics a Barcelona on, lliçons a part, connectaren amb mestres i companys que els empenyeren per camins més imaginatius. De la mà de Sala Pelaires començaren a arribar a l'illa grans figures que provocaren —Joan Miró, per exemple— inefables potetes de la pseudocrítica dogmàtica. Els centres d'exposició d'un art més nou i creador anirien ampliant-se: Quatre Gats, Llibreria Tous, Col·legi d'Arquitectes... Els joves inquietes es llançaren a l'aventura amb tots els riscos d'un aïllament trencat només de forma molt relativa. Descobriren algun inevitable Mediterrani, importaven corrents

que havien estat històricament liquidats —Expressionisme, Abstracte—, o altres que ja estaven en plena crisi com el Pop Art. No formaven un grup ni els animava cap programa comú. Però enmig d'aquells manlleus un tant anacrònics arribaren també els corrents de l'hora: Hiper-realisme, Art Pobre, Art Minimal... Intentaren superar la fragmentació individualista amb mostres col·lectives dins les tendències experimentals: l'exposició d'Art Pobre a la Llibreria Tous (1971) i la manifestació conceptualista d'Ensenya 1 a Quatre Gats (1973) resulten prou expressives en aquest sentit. De manera lenta i ferma, els nous corrents van fent camí i les seves mostres assoleixen cada cop més ressò entre uns sectors, encara minoritaris, i —això em sembla decisiu— han assolit posar els mantenidors del postimpressionisme postal (amb els seus apologistes) en una actitud defensiva i ultrancera que és la primera passa d'una imminent desintegració del gran muntatge d'aquesta producció pseudoartística, i que anuncia el descrèdit inevitable dels seus proveïdors i admiradors.

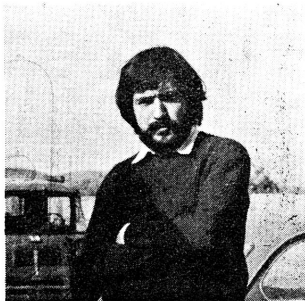
Aquestes pàgines no pretenen ser unes ressenyes més o menys afortunades de les exposicions que van fent-se a l'illa. La galeria —labor positiva o negativa a part— és la peça fonamental de l'engranatge comercialitzador dels productes plàstics, però no necessàriament un centre vivent i dinamitzador de la vida artística. Hi ha, és clar, comptades excepcions. A nosaltres ens interessa la vida, la fonda inquietud que batega dins l'art. Per això aspiram a presentar —amb l'interviu, l'estudi, la crítica o el testimoni— una imatge, sempre parcial dissortadament, de les tensions, dels guanys i dels problemes que somouen un art que, malgrat tots els confusionismes, s'afirma crític i revolucionari.

Avui oferim les respostes a la nostra enquesta d'Andreu Terrades i Moragues (Ciutat de Mallorca, 1947), obert als ressons avantguardistes que barreja l'humor i el lirisme en els seus quadres i muntatges.

Diario de Mallorca

un diari

per a tots els mallorquins

QÜESTIONARI

- a) Què és, per a tu, l'Art?
- b) Descriu el procés d'elaboració d'una obra teva.
- c) Què intentes: forjar un llenguatge inèdit o servir-te d'un codi estilístic pre-establert?
- d) És possible un art creador a Mallorca?
- e) Creus que un grup jove està transformant l'art de la nostra illa?

ANDREU TERRADES

A

No sé com definir l'Art. Art, filosòficament, per als grecs era **saber fer** i per a mi també, si bé sovint no ho aconseguisc i per això no m'agrada la paraula amb majúscules. Preferesc dir-ne treball o activitat: aleshores li trob un sentit més al meu abast. Potser d'aquesta forma pugui dir-ne que és el resultat d'un procés creatiu, treballs, experiències, pràctiques que porten a una troballa a nivell personal. També pot ser una conseqüència, finalitat, justificació, mitjà, actitud, evasió, etc. No sé exactament què és i crec en aqueixa complexitat inabastable del seu significat.

B

No puc saber per endavant si la primera intuïció d'una idea podré arribar a realitzar-la com a obra. De fet partesc d'una idea o d'una imatge i seguec un procés d'elaboració limitat a la meua forma de fer que no és el mateix per a cada obra. Existeix un cert desordre lògic. Aquest procés és important per a mi; és un fet pràctic i mental que neix i té un temps de vida i llavors fineix dins l'obra ja acabada.

El que importa per al realitzador no és aqueix moment de conclusió ja que representa la fi d'una sèrie de vivències i remocions, sinó abans: tot el procés creatiu, el més simple fet des de pensar en certes solucions fins anar a comprar un poc de filferro o una pinça de roba. Tot allò que adquireix importància per si mateix en funció de la seva inclusió dins quèlcom incoherent potser i banal ens resulta misteriós. Crec que intent destruir la banalitat i incoherència de certes coses vulgars o vulgaritzades per l'ús quotidià.

Aquest procés, continuat o interromput, és, per a mi, el que importa. Quan l'obra acaba ja no m'interessa a nivell de realització: només com a obra-testimoni de la meua forma de fer. I com a tal la valor, l'apreci i la mostr.

C

No pretenc fer un llenguatge nou ni original. El que sí vull és resoldre la problemàtica que em planteja la creació artística a nivell d'experiència viscuda, no fermada a canons establerts ni sistemes acceptats. No és que prescindeixi de les trajectòries anteriors que al cap i a la fi són les que ens han situat dins la que ens trobam. Em serveixen si em puc valer d'allò que crec que pot ajudar a enriquir la meua forma de veure les coses. No pretenc crear un nou llenguatge, pretenc que el meu sia acceptat. Que sigui nou i original és una conseqüència que no puc ni tan sols preveure ni proposar-me. Seria basar la meua obra únicament i exclusivament en l'originalitat, en el **boom** i hi ha altres valors més importants per a mi que cercar aqueixa «novetat» com si vengués pantalons o camises. Veig la realització artística com una cosa més seriosa que em preocupa de veritat i em costa molt realitzar.

D

La conjuntura social de l'illa influeix en el desenvolupament artístic sota dos aspectes diferents.

Un tipus de societat turístic-econòmica (hotelers, empresaris constructors, etc.) de poder adquisitiu fort degut a l'auge turístic dels últims deu anys que afavoreix el manteniment d'un art que avui en dia manca de valors autènticament mallorquins. I no tan sols això, sinó estèticament actuals. Un art amb alguns trets d'actualitat però sense fons, sense base sòlida. És a dir: un art fàcil.

L'altre tipus de societat, més jove i compromesa, que jo anomeno o definc com a político-cultural —no definida en aspectes massa discutibles— basa la seva força en el pensament i la ideologia. El seu poder adquisitiu és feble (intel·lectual, arquitectes, advocats, estudiants, etc.) afavoreix el manteniment d'un art menys deshumanitzat, més profund jo diria, més autènticament mallorquí. A nivell econòmic mantenen aqueix art els qui el fan. Això i l'acceptació ideològica més coherent i vàlida —i menys condicionant que l'econòmica— li donen, possiblement, la seva força i la seva veritat.

E

Hi ha un grup de pintors que treballen en un sentit i una visió diferents del que fins ara s'havia fet. Això no vol dir que transformin el panorama artístic, el que importa és que ja no se'n pot prescindir. La seva concepció del que cal que sia l'art és una realitat evident i la seva capacitat d'identificació i realització comença a pesar dins l'estancat panorama illenc. No formen un grup de xoc, ni d'avantguarda. El treball de cadascú és, en general, d'experimentació personal si bé hi ha relació, o millor amistat. Respecten sobretot la llibertat expressiva com a fonament de realització. No sabem exactament què volem però estam d'acord en allò que no hem de fer. Això fa que l'obra de cadascú participi d'una significació que va més enllà de la personalitat individual. **Ensenya** l n'és un exemple. D'altra banda per ara estan al marge de pressions i limitacions comercials i per això crec que aquest art aconsegueix humanitat en el seu contingut com una glopada d'aire fresc enmig de tanta pol·lució. Quant als punts de ruptura entre l'art d'«ahir» i el d'«avui» a Mallorca:

AHIR

AVUI

Preocupació paisatgística . .	Obertura constant
Valors academicistes i post-impressionistes	Valors extrapictòrics
Estancament evolutiu . . .	Preocupació per evolucionar
Convencionalisme estètic . .	Anticonvencionalisme estètic
Sistematització estilística .	Investigació expressiva
El grup com a força propagandística	El grup com a força de consciència col·lectiva
Màximes manifestacions: Saló de Tardor i Certamen de Paisatge i Costums . .	Sempre l'última realitzada

NOTICIAARI

La VI Universitat Catalana d'Estiu:

un curt assaig d'Universitat anti-autoritària, crítica i popular

Del 21 al 31 d'aquest passat agost s'ha celebrat a Prada de Conflent la U. C. E. Prada és un poblet situat a la Catalunya Nord, (Catalunya francesa) d'uns 7.000 habitants, just al peu del Canigó, enmig d'un paisatge verdíssim d'hortes plenes d'arbres fruiters, de rierols, de monestirs romànics. Al cementiri de Prada hi ha la tomba del gramàtic que fixà les normes ortogràfiques de la nostra llengua: **Pompeu Fabra**, a qui l'Ajuntament i el poble han construït una tomba nova, sobre la qual una inscripció en bon francès diu: «**La ville de Prades à Pompeu Fabra**» (Sort que el Mestre no ho pot llegir), a Prada hi passava llargues temporades Pau Casals, i als afores de Prada, vora la carretera de Catllar està situat el **Licée Renouvier** que acull la U. C. E.

1.000 ALUMNES A LA RECERCA D'UNA VISIÓ CRÍTICA

Les condicions d'inscripció sols deien **tothom pot inscriure's sense consideració d'edat, de sexe o d'estudis fets**, per la qual cosa els participants no tenen una «marca» típica de classe, com passa a les universitats d'hivern, sinó que representaven un ventall que anava des d'estudiants a funcionaris, mestres d'escola, empleats, obrers i camperols, amb un fet dominant: el 77 per cent no arribaven als trenta anys. Uns 600 venien del Principat, uns 150 del País Valencià, uns 12 de Ses Illes (nombre minoritari al qual el grup d'illencs no hi trobarem explicació: vacances? manca d'informació? desinterès? isolament? Caldria fer una seriosa anàlisi d'aquesta poca participació tant per part de les Institucions (Obra Cultural Balear, Estudi General) com dels catedràtics, mestres, professors, etc. Hi havia també alguns estrangers de llocs tan diversos com Portugal, Anglaterra, Estats Units, França, Suïssa, Sumatra, el País Gal·lec i el País Basc.

VINT-I-TRES SECCIONS: LES SIS MES CONCORREGUES: CIÈNCIA POLITICA, CIÈNCIES SOCIALS, ECONOMIA, CINEMA, LINGÜÍSTICA I LITERATURA I ART

És del tot impossible per un problema d'espai poder donar una referència, encara que sigui mínima, de l'activitat a les diferents seccions. La U. C. E., dividida en tres grans blocs l'horari de la jornada. Tot el matí fins a l'hora de dinar cada secció feia el seu treball específic, a l'horabaixa a primera hora hi havia generalment un acte (taula rodona, conferència, assemblea, etc.) de caire majoritari, seguien després activitats per seccions i a la nit

estava programat un espectacle. Aquesta distribució no era mecànica i el que cal remarcar d'aquest assaig d'una nova realitat universitària és el treball antiacademista, responsable, crític, feixuc i arriscat que comporta una experiència oberta i lliure en la qual nosaltres, avesats a uns esquemes autoritaris, intentàvem aprendre la cartilla d'uns mots massa repetits de paraula i massa prohibits de pràctica. No faré el més mínim triomfalisme d'aquests curtíssims dies de la U. C. E., sinó tot el contrari; a Prada es reflectia una certa perspectiva dels Països Catalans: a) l'assistència minoritària d'alumnes pertanyents al món de treball; b) la desproporció existent entre el que s'entén per **Humanitats i Ciències**, inclinava, exageradament, la balança cap al primer camp; c) la conflictivitat negativa entre diferents «capelletes» del nostre migrat món cultural on les «patums patumetes i patumones» feien el seu numeret, disparaven els tirs de la seva delinqüència cultural i quedaven tan tranquil·les dins el seu redol d'influència i domini; d) la necessitat d'un ensenyament **de la nostra llengua i un ensenyament arrelat a la nostra realitat específica** a les escoles, instituts i universitats dels Països Catalans; e) la manca d'incidència de la U. C. E. sobre la Catalunya-Nord; f) la presència de 100 professors de tots els camps de la Ciència i la Cultura que tenen clar el que ha d'esser un ensenyament antidogmàtic, antiburocràtic i popular; g) el miler d'alumnes que durant deu dies aprenueren i criticaren, organitzaren assemblees i grups de treball, realitzaren enquestes, xiularen i aplaudiren, desenmascararen opressions (acadèmiques, socials, polítiques), practicaren una reeixida experiència de llibertat dins el complex grup que formàvem els participants de la U. C. E.

Vos donaré ara, en poques retxes, un breu resum de les activitats que crec, en opinió personal, que interessaren a un major nombre de persones.

Joan Garcés, un valencià, conseller del president Salvador Allende, professor de Ciència Política, parlà durant tres conferències de l'experiència socialista a Xile. No vos puc contar la completíssima informació de primera mà que ens oferí, d'aquells conflictius tres anys de govern de la **Unidad Popular**. La seva fou una visió «científica», antisentimental i no apassionada d'un intent de canvi cap al socialisme i emprant els mecanismes d'una democràcia burgesa. Analitzà cadascuna de les forces que intervingueren, fent especial referència als nombrosos cops d'estat intentats per

certs grups de militars recolzats —i això ho justificà amb documents que fa poc en els mateixos Estats Units han sortit a la llum pública com són els 11 milions de dòlars que es gastà la CIA— per la CIA i les empreses multinacionals.

Xesús Alonso Montero, catedràtic de Lugo i investigador, parlà durant cinc dies de la problemàtica, germana de la nostra i poc coneguda, del País Gal·lec. Va explicar el problema de la llengua i les seves alternatives, el **Rexurdimento**, les qüestions ideològiques i socio-econòmiques dels gal·lecs que ens situaren dins les coordenades de tota la problemàtica. Durant 3 dies parlà també de Castelao com artista, escriptor, teòric i ideòleg del galleguisme i presentà una mostra de Castelao artista exposant dos albums de guerra una antologia de l'album **Nos** i de **Cousas da vida**.

Na **Maria del Mar Bonet** enlluernà —i ho dic sense exageració ni xovinisme— tots els participants de la U. C. E. amb un recital en què, a més d'estar beníssim de veu i to, va saber crear un corrent entre ella i l'auditori, (corrent que na Maria del Mar de vegades no mou i que és més un **handicap** per a la seva comunicació) on cada cançó, cada matís aixecava mambelletes, crits, entusiasmes. Una bona ambaixadora de Ses Illes a la U. C. E.

El cinema va atreure també molts dels participants que poguérem veure tot tipus de pel·lícules. Els documentals-reportatge sociopolítics s'hagueren de repetir diverses vegades. Amb **Portugal 25 Abril** miràrem l'alegria de tot un poble al carrer per celebrar l'ensorrament de 48 anys de feixisme. **Chile 11 de setembre** era un cinema-veritat que mostrava la destrucció d'un govern legal i just i d'unes classes populars que l'havien elegit, la violència que ha produït 25.000 morts, 40.000 presoners, l'enterrament de Pablo Neruda que fou la primera manifestació pública contra la **Junta Militar**, tota la repressió brutal que són capaçes de promocionar els Estats Units aliats a una burgesia xilena que no volia perdre els seus privilegis. Hi hagué també tot un cicle de pel·lícules de l'expressionisme alemany, així com diverses projeccions i un estudi de l'obra d'un realitzador independent català: Pere Portabella.

Si filam més prim, remarcaré encara uns quants noms. **Evarist Massip** a una xerrada-col·loqui, on es tocaren nombrosos temes de la nostra història contemporània, parlà de la seva experiència personal en la fundació del Partit Socialista Unificat de Catalunya, donà una visió de la trajectòria d'a-

quest partit durant la guerra i aclarí els conflictes de la postguerra, explicant, especialment, el «cas Comorera» i el per què de la seva actuació.

Josep Termes parlà sobre l'origen del moviment obrer als Països Catalans i el seu caire nacionalista. Llançà la tesi que el nacionalisme català té un origen netament popular contràriament al que s'afirma correntment sobre l'evolució de les classes que impulsen el nacionalisme: gran burgesia - petita burgesia - classes populars.

Jordi Llovet féu quatre xerrades sobre el llenguatge i la seva relació amb la pràctica poètica, la pràctica sexual i la pràctica política que representaren un terratrèmol sobre concepcions fossilitzades que, dissortadament, dominen aquestes pràctiques.

Hi hagué xerrades sobre la dona i el seu alliberament, cartells denunciant l'opressió sexual (especialment de la dona, dels homosexuals i de les homosexuals, etc.) pràctiques de contacte entre grups, experiències lúdiques i conceptuals, etc.

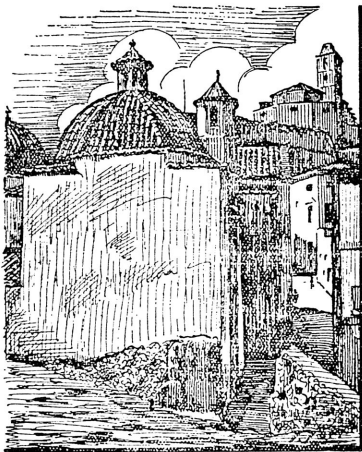
M'he d'aturar, encara que no vulgui, perquè podria continuar planes i planes explicant-vos aquesta atmosfera de comunicació, de diàleg, de curiositat, de lluita que alenàvem. Acab posant l'accent damunt dos punts.

1.—La U.C.E., és, ara per ara, l'única experiència d'universitat en la nostra llengua amb un esperit obert de democràcia i llibertat.

2.—Pel punt anterior aconsell a tots els lectors que puguin la seva assistència el pròxim any i, un altre pic, deman als organismes culturals de Ses Illes, que difonguin la informació necessària perquè l'estiu del 1975 la nostra representació pugui tenir una veu i un gruix que enguany mancava. L'experiència, vos ho assegura, bé s'ho val.

Barcelona, setembre 1974.

BIEL MESQUIDA I AMENGUAL

Eivissa i la cultura

Aquest estiu diuen que a Eivissa, com a moltes altres bandes, no hi ha anat tant de turisme com s'esperava. Això, que ja feia molts d'anys que es pronosticava, ha sorprès i angoixat molts d'hotelers i negociants paraturístics, i de retruc, ha estat dolent per a tothom. En canvi, com si el turisme i la cultura fossin coses inversament proporcionals, aquest estiu hi ha hagut més activitats culturals (o amb intenció de ser preses com a tals) que mai. Un **Festival Internacional de Música**, l'exposició **Ibiza-grafic**, un altre **Festival Internacional de Música y Arte**, un **I Curs Eivissenc de Cultura**, i darrerament una **I Semana Cultural**, entre altres activitats més modestes, són noms que han sonat fins i tot fora d'Eivissa, convertida així en far cultural del Mare Nostrum.

Deixem de banda —i no perquè no sigui interessant parlar-ne, sinó per no allargar-nos excessivament— la **Ibiza-grafic** i els **Festivals Internacionals** (fets per a butxaques de categoria internacional, també), i centrem-nos en les manifestacions específicament culturals: el **I Curs Eivissenc de Cultura** i la **I Semana Cultural**.

EL I CURS EIVISSENC DE CULTURA

Aquest és el nom d'un cicle de classes i conferències organitzat per l'Institut d'Estudis Eivissencs i que ha durat tres setmanes, del 12 al 31 d'agost.

El Curs constava de quatre matèries fonamentals, que eren objecte d'una mòdica matrícula de 500 ptes., amb descompte del 50% per a estudiants, i del 100% per a mestres. Aquestes quatre matèries eren:

—**Geografia**, per Joan Vilà Valentí, professor de la Facultat de Lletres de Balears.

—**Llengua**, per Isidor Marí Mayans, professor de la Facultat de Lletres de Balears.

—**Literatura**, per Francesc Parcerisas, escriptor.

—**Història**, per Jordi Fernández, Director del Museu d'Eivissa; Joan Marí Cardona, Canonge Arxiver; Josep Piña, Llicenciat en Història; i Guillem Rosselló Bordoy, professor de la Facultat de Lletres de Balears.

Es matricularen a aquestes matèries més d'un centenar de persones. A part de les quatre assignatures citades, el Curs ofería una sèrie de conferències i col·loquis de lliure assistència:

—**Arqueologia**, per Miquel Tarradell, catedràtic de la Universitat Central de Barcelona.

—**Arquitectura eivissenca**: taula rodona.

—**Gestió de la natura i ordenació del territori**, per Ramon Folch i Guillèn, professor de la Universitat Central de Barcelona.

—**Sociologia**, per Eduard Mira, professor de l'Institut d'Eivissa.

—**Economia**, per Enric Ramon Fajarnés, delegat de la Cambra de Comerç a Eivissa.

—**Art**, per Daniel Giralt Miracle, crític de la revista «Destino».

—**Literatura dels Països Catalans**, per Josep M. Llompart, escriptor i assagista.

—**Urbanisme**, per Josep Lluís Sert, arquitecte.

—**El dialecte eivissenc**, per Joan Veny, agregat de la Universitat Central de Barcelona.

—**Història dels Països Catalans**, per Jaume Sobrequés, professor de la Universitat Central de Barcelona.

Les conferències varen celebrar-se a l'Institut d'Eivissa, on estava exposada una col·lecció de fotografies preparada pel Col·legi d'Aparelladors i realitzada per August Vallmitjana. Consistia en una significativa comparació de paisatges eivissencs de fa devers deu anys i ara, i també cases pageses autèntiques al costat de diverses deformacions i pseudo-imitacions, sense marcar-hi mostres dels encerts arquitectònics de Sert i Broner.

El I Curs Eivissenc de Cultura, dins de les seves limitacions, ha estat una mostra bastant completa de les realitats i dels difícils problemes d'Eivissa, i això malgrat la poca ajuda econòmica que ha rebut, i la modesta difusió que li ha donat el «Diario de Ibiza».

LA I SEMANA CULTURAL

La **I Semana Cultural** parteix d'unes possibilitats i uns interessos completament diferents. El pressupost és de més d'un milió i mig de pessetes, procedent d'entitats bancàries, galeries d'art, i hotels. Està patrocinada per l'Ajuntament d'Eivissa, i organitzada pel Foment de Turisme. Formen part del **Comité de Honor**, presidit pel Ministre d'Informació i Turisme, els Directors Generals de Belles Arts, Arquitectura, Cultura Popular, Premsa, Cinematografia i Teatre, Radiodifusió i Televisió, el Comisari Nacional de Turisme i el President de l'Institut de Cultura Hispànica, el Governador Civil de Balears, el Delegat del Govern d'Eivissa, el President de la Diputació Provincial, el Delegat Provincial del Ministeri d'Informació i Turisme, els batles d'Eivissa i Formentera, el President de la Cambra de Comerç, el President de «Amigos de Ibiza» i el President del Foment de Turisme.

El pregó de la **Semana** el va fer dil·luns dia 30 de setembre el Marqués de Lozoya (anteriorment s'havia parlat de l'ex-Director de NO-DO, Sr. García-Viñolas).

El mateix dia tingué lloc un aperitiu ofert per l'Ajuntament, la inauguració d'una exposició d'homenatge al pintor

eivissenc Narcís Puget, i la projecció de la pel·lícula d'Orson Welles «Fake?». Per cert que hi va haver disputes entorn a aquesta pel·lícula, ja polèmica pel seu mateix tema: sembla que el Cine Club Ibiza tenia l'exclusiva del film i no el volia cedir, però va haver de triar entre cedir-lo o quedar-se sense local de projecció. Per altra banda hem sentit dir que la cinta només està autoritzada per a Sales Especials o d'Art i Assaig. Misteris. El fet és que s'ha projectat públicament.

Dimarts dia 1 d'octubre s'inaugurà una altra exposició d'homenatge a Antoni Marí Ribas, «Portmany», dibuixant mort no fa gaire, i d'una personalitat molt forta: més tard es va fer una visita a **Ibizagráfic**, i una conferència de Luis Rosales sobre «La lección del mar», a l'hotel Torre del Mar, per acabar la jornada amb un sopar gastronòmic eivissenc.

Dimecres dia 2 s'inaugura una exposició de fotografia, es presenta el llibre sortit ja fa mesos «Ibiza... a dream?», de Tony Keeler, i es projecta la pel·lícula «La larga agonía de los peces fuera del agua», de Rovira-Belleta, que molts dels lectors ja deuen conèixer.

Dijous dia 3, inauguració d'una exposició d'arqueologia (col·lecció particular Sainz de la Cuesta), i una altra d'art popular, vestits i joies típiques d'Eivissa. El dia es tanca amb una conferència sobre **Conservación de la Naturaleza**, pronunciada a l'hotel Torre del Mar pel **Jefe de la Estación de Ecología de ICONA**.

Divendres dia 4 s'inauguren dues exposicions més, una d'Arquitectura, en la qual podien prendre part tots els arquitectes que haguessin construït cases, hotels o urbanitzacions a Eivissa, amb absoluta llibertat. La segona exposició del dia era de temes nàutics. Per acabar, una conferència del Sr. Gómez-Toldrà, Vice-president de la **Liga para la Protección de Animales y Plantas**, sobre el tema «El Podenco Ibizenco y su introducción en el mundo».

Dissabte dia 5 tenia lloc una exhibició de cans a l'Hotel Corso, la inauguració d'una exposició internacional

d'art, i un concert de piano a càrrec de Josefina Gómez-Toldrà.

Finalment, diumenge dia 6, la **Semana Cultural** culminava amb una exhibició folklorica, una missa amb concert de violí per Josefina Salvador, acompanyada al piano per Ramona Sanuy, un dinar típic, l'estrena mundial de la pel·lícula «Los Inmorales», d'Alfonso Balcázar, i un sopar de gala.

Suposam que el doble objectiu de la **I Semana Cultural**, que segons el seu principal organitzador Vicente Ribas era la promoció cultural i turística, s'haurà cobert satisfactòriament, sobretot en el segon aspecte.

Segons es diu, però, els únics actes programats que han tingut un interès passable han estat la pel·lícula «Fake», l'exposició de dibuixos de «Portmany» i els actes dedicats al ca pagès i la seva mitologia. Més d'un milió de despeses no sé si justifiquen aquest migrat rendiment. Potser turísticament sí?

Finalment, resulta estrany que, després del **I Curs Eivissenc de Cultura** l'organitzador de la **I Semana Cultural** s'atrevisi a dir que no hi havia hagut a Eivissa una manifestació cultural amb intencions de presentar una visió completa de la nostra illa, i que per això feien la **Semana**. Quin concepte de cultura deuen tenir els organitzadors de la **Semana** per pensar que el seu programa era més complet que el del **I Curs**?

L'ACTITUD DE «DIARIO DE IBIZA»

Aquest estiu, concretament el darrer diumenge de juliol, s'iniciaven unes pàgines en català al «Diario de Ibiza». Es tractava de la doble pàgina central, titulada DE PINTE EN AMPLE, i s'iniciava amb la intenció de normalitzar l'ús de la nostra llengua a Eivissa, tractant qualsevol tema, local o general, transcendent o normal, tràgic o divertit. Aquesta era la idea de l'Institut d'Estudis Eivissencs, promotor de les pàgines, i admesa inicialment pel Director de «Diario de Ibiza». Contràriament a alguns mals averanys que s'havien fet, sobrava original, i tot anava (dins de les limitacions lògiques)

per bon camí. Així es va iniciar el **I Curs Eivissenc de Cultura**.

No sabem si «Diario de Ibiza» considerava poc interessant el programa del **I Curs** o si creia que l'orientació que tenia era perniciososa, el fet és que es va limitar a publicar les brevíssimes ressenyes que els organitzadors li duïen (i encara no totes), i a fer alguna fotografia. Hem dit que es va limitar a fer això, i no és exacte. Si hagués acabat aquí la cosa, no hauria tingut més importància. Però varen començar a sortir al diari algunes brometes sobre l'Institut i el Curs, que varen culminar en una pàgina sencera de Ramon Pañella i Rafael Pascuet, en la qual s'anunciava un fictici «Primer Curso Murciano de Cultura Ibizenca», entre altres coses d'aquest estil.

Segons diu «Diario de Ibiza» al peu d'alguna carta que demanava pàgines sobre Andalusia ja que se'n feien sobre Eivissa, les pàgines estan oberetes a aquest tipus de col·laboracions, ja que per al Diario són igualment eivissencs tots els qui resideixen a la nostra illa. A part que M. Planells ja va fer veure la impossibilitat material de fer pàgines per als andalusos, murcians, extremenys, gallecs, francesos, anglesos, etc. que viuen a la nostra illa, i que tenen periòdics als seus llocs d'origen, aquest concepte original d'eivissencs s'aplica segons un criteri bastant elàstic, ja que poc després les pàgines DE PINTE EN AMPLE varen ser reduïdes a la meitat (una sola pàgina) i amb prohibició de tractar temàtiques no locals (i limitacions de les locals no bucòliques). Per altra banda, així com el **I Curs** no va merèixer gaire publicitat al Diario, que no va tenir prou lloc mai per poder publicar el programa, la «Gran Semana Cultural» (així l'anomenaven al diari) ha ocupat a voltes tres pàgines, i mai menys d'una. Es veu que tots som eivissencs, però uns ho són més que els altres.

I res més. Això hi ha hagut, culturalment, a Eivissa aquest estiu. Ara veurem com evolucionen les coses.

ISIDOR MARI

D'UNA MALA FOTOGRAFIA
FEIM UN BON RETRAT

FOTOGRAFIA RUL·LAN

Gral. Goded, 10

Davant la Diputació — PALMA

Taller Mecànic

FILLS DE JACINT SOBERATS

Venda de Motors i Bombes **Guarch**

Major, 45 - Tel. 540291 - SA POBLA

Articles d'organització
i d'arxiu

Subministració de
papereria

VASCOSOBRES

VASCONGADA DE SOBRES Y BOLSAS, S. A.

MANUEL VILANOVA FIOI

Gumersindo, 85-87

Tel. 29 30 18

Palma de Mallorca

Des de la Rambla

Crònica de BARCELONA

—Això està que bull

És la *vox populi* que ho diu com un rumor constant xisclat pertot arreu: declaracions oficials, notícies de la premsa, informacions de ràdio-carrer, conflictes en el treball, augment del preu dels aliments, extremades mesures d'Ordre Públic, etc. etc.

I aquest matí de diumenge 6 d'octubre, mentre a Portugal la gent enceta la primera diada de treball voluntari, com demanà el primer ministre Vasco Gonçalves, i es realitza una **jornada de lluita antifeixista i de celebració popular** després d'esclafar, disabte passat, el rebrot reaccionari, quan he agafat el diari per veure si hi havia qualque notícia d'interès per aquesta crònica m'he trobat amb la nota que ahir a la nit va fer pública la **Jefatura Superior de Policia** on explica la detenció de 47 persones (a la residència de la **Congregación Misionera de Cristo trabajador** de Sant Cugat del Vallès) entre les quals hi ha alts dirigents del **Partit Socialista Unificat de Catalunya** i dirigents de la **Comissió Coordinadora de les Comissions Obreres**. I m'han caigut de sobte totes les peticions des del món del treball, des dels col·legis professionals des de les Associacions de Veïns, des dels intel·lectuals, des de l'Església demanant les llibertats formals de reunió, d'expressió, d'associació, etc., el reconeixement dels drets humans fonamentals, completat això amb una igualació de la infraestructura econòmica de la distribució de la riquesa, de la participació en la renda nacional de tots els sectors especialment de la classe treballadora per tal d'aconseguir un sistema socio-econòmic just.

I mir també, escrites amb tinta de diari, les paraules dites a Barcelona fa dos dies pel Ministre de Treball: «Yo quiero una evolución política real y no ficticia. Quiero que la apertura sea para todos y no para unos pocos. Quiero que la participación sea de todo el pueblo y se opere en todos los niveles de su vida. **Quiero que las libertades formales sean de verdad libertades reales.** Y sé que todo eso solo será posible con una estructura social adecuada. (...) Lo que yo quiero es que nuestra evolución política nos lleve cada día más en la dirección de la democracia social».

Aquesta doble mirada (les peticions fetes pel poble a través de tots els mitjans possibles i les paraules del Ministre de Treball) no s'adiu amb aquesta detenció. ¿Són les llibertats formals, llibertats reals?

TARDOR CALENTA EN EL MÓN DEL TREBALL

Es conflictes d'aquest mes de setembre i començaments d'octubre a Barcelona i la seva comarca tenen uns denominadors comuns. La suspensió per part del Govern del decret de congelació de salaris, la crisi en els diferents sectors (especialment el tèxtil que portarà a una reestructuració del sector amb el consegüent augment de l'atur obrer), l'augment del cost de la vida, els expedients de crisi i la suspensió de pagaments d'importants empreses (per exemple la Indústria Fontanals del sector tèxtil i les seves afiliades han fet suspensió de pagaments el passat 4 d'octubre, la qual cosa representa el cas d'aquest tipus més important enguany a Espanya) han fet que la classe treballadora hagi emprès una ofensiva de reivindicacions de tot tipus, amb la impugnació dels convenis laborals vigents (molts dels quals foren signats en el període en què hi havia congelació de salaris) i una lluita en tots els rams de la producció per tal d'aconseguir no tan sols uns millors salaris, condicions de treball, hores, vacances, seguretat social, etc., sinó també els drets i les llibertats fonamentals.

Tenc una llarga llista treta de les informacions de la premsa diària, que dedica, cada dia una o més planes al món laboral, amb la qual vos podria assenyalar dia a dia la trajectòria dels conflictes a les diferents empreses; la relació se faria llarga i potser seria incompleta, per la qual cosa m'estim més dir-vos alguns dels punts claus:

a) La creació a algunes empreses de «plataformes reivindicatives» que serviran de base a les discussions.

b) Exigir la dimissió d'alguns càrrecs sindicals que no han comptat amb l'opinió dels treballadors a l'hora de fer les reivindicacions.

c) La impossibilitat de reunió de molts treballadors de diferents empreses als locals de la **Organización Sindical** per la qual cosa les assemblees s'han fet al carrer, a esglésies, etc., amb intervenció de la Força Pública. La **Organización Sindical** té un compromís a resoldre i també cal remarcar que, darrerament alguns dirigents sindicals han sabut captar i defensar certes reivindicacions (per exemple l'O. S. de Barcelona ha trobat feina a un obrer de l'empresa «Elsa» de Cornellà com a resultat del compromís tret el mes de juliol per posar fi a una vaga que hi havia a l'empresa la qual produï, per solidaritat amb ell, un atur important de moltes de les indústries del Baix Llobregat).

d) La lluita per part dels diversos rams de producció i la totalitat de la classe treballadora per aconseguir la supressió de l'article 103 de la Ley de Procedimiento Laboral que a la pràctica permet l'acomodament lliure de qualsevol obrer amb una indemnització.

Els representants de més de 300.000 obrers per diversos procediments han dit **no** a aquest article i el Delegat de Sindicats Sr. Socias Humbert, així com un grup de procuradors sindicals, han fet una proposta de llei per tal de suprimir-lo.

LA FORÇA PÚBLICA A LA UNIVERSITAT

El rector Estapé havia dit que la Policia no entraria a la Universitat. I el divendres 22 de setembre, quan havien de realitzar-se proves de «S» a Lletres, hi hagué un intent de boicot per part dels estudiants, que celebren una assemblea durant la qual penetrà la Força Pública, que amb el megàfon a la mà, convidava a la disgregació. Això tenia lloc pel matí, a la Universitat Central. L'horabaixa a Pedralbes es repetia el boicot, l'assemblea i la intervenció amb algun tret a l'aire. La pau Estapé ha durat poc.

EL COL·LEGI DE DOCTORS I LLICENCIATS EN CONTRA DE LES PRUEBAS DE ACCESO I A FAVOR DE 40 LLICENCIATS SENSE TREBALL

El Col·legi de Doctors i Llicenciats ha enviat una altra carta al Rector. En copii un trosset: «Un diàleg entre los interesados (Auritotats Acadèmiques-Preinscrits) ha de ser mucho más fructífero para una convivencia auténticamente universitaria y para un fecundo acceso a la Autonomía de la Universidad al tiempo que reprueba una vez más las pruebas de Selectividad en el actual contexto de la enseñanza globalmente considerada, estima imprescindible poner en conocimiento de V. E. estas consideraciones y su petición de que no se celebren más pruebas de acceso.»

No s'ha renovat el contracte a 40 professors no numeraris d'Instituts, problema greu que el col·legi de Doctors i Llicenciats diu que «no se resolverá si no se realiza una democratización de la enseñanza que en su opinión ha de pasar en estos momentos por:

—Estabilidad en el empleo mediante contrato laboral para los enseñantes.

—Pleno rendimiento de los centros.
—Creación de nuevos centros escolares.

—Gratuidad real de la enseñanza.
—Escolarización total y efectiva.
—Ampliación de los cursos nocturnos.

La puesta en pràctica de estos puntos mínimos significaría no sólo una solución a la falta de puestos de trabajo para los licenciados sino, y fundamentalmente, dar un serio paso adelante en la solución de los enormes problemas educativos que tiene planteados nuestro país y principalmente las clases populares».

Tenc un caramull més de notícies que crec que vos hauria de comentar; no puc per raons d'espai, però així mateix vos en faré un breu resum.

LLUIS LLACH «AL SEU AIRE»

Lluís Llach va fer una roda de premsa per aclarir l'anul·lació del programa **A su aire** que, realitzat al Teatre Grec el 15 de juliol, estava programat per sortir el 10 de setembre. «El director general de programació ens va dir que parlar en català durant una difusió peninsular li semblava un **desafio al resto de los españoles**. Per a mi és un fet acostumat fer la presentació a Barcelona d'un recital en català». La direcció de TVE, contestant a la mateixa pregunta del per què de l'anul·lació del programa, digué: «**No se ha retransmitido por dificultades técnicas**». «L'emascament de l'opressió i el seu desemmascament» és el títol d'un conte gòtic.

MONTSERRAT I «JUSTÍCIA I PAU»

La sessió plenària de la comissió «Justícia i Pau» s'ha celebrat els dies 14 i 15 de setembre a Montserrat. Els senyors Josep Andreu i Abelló, Pere Ardiaca i Martí, Antoni Canyelles i Balcells, Joan Colomines i Puig, Joan Cornudella i Barberà, Carles Feliu de Travy, Joan Raventós i Carner, Jordi Solé Tura han enviat un escrit d'adhesió a la declaració final d'aquesta comissió; d'aquest cal remarcar: **Els sotasignants, creients i no creients, i en certa manera expressió de diverses capes socials i de diferents corrents polítics catalans, ens hem sentit completament identificats amb els plantejaments de la vostra declaració: de defensa dels drets humans, de les lli-**

bertats públiques, de la igualtat jurídica de la dona, de la llibertat dels diversos pobles de l'Estat Espanyol amb una ordenació jurídica d'acord amb la seva realitat, de la supressió de la pena de mort, de la legitimitat de l'objecció de consciència i de la separació de l'Església i de l'Estat, així com la conveniència d'una consulta de la voluntat popular.

Més especialment encara, desitjam manifestar el nostre suport a la **campanya de recollida de signatures a favor de l'amnistia general pels presos per motius polítics** (en tenen recollides més de 130.000 segons les meves informacions) **la qual cosa es correspondria amb les manifestacions de la voluntat de democratització, i per consegüent, de canvi avui tan generalitzades en l'opinió pública.**

«Xerrar net i clar» és un text abans desconegut.

DIMARTS 24 SETEMBRE: 1 ANY DE LA MORT DE PABLO NERUDA

Grups de «joves» posaren anunci en els daris de Barcelona que deien «Pablo Neruda. La juventud te saluda». Eren els mateixos 10.000 «joves» que en el Palau Blau-Grana durant dos dies escoltaren el conjunt xilè **Quilapayún** quan deia: «Ahí debajo de la tierra no estás dormido hermano compañero tu corazón oye brotar la primavera que como tú soplando irá en los vientos», i xisclaren tots plegats. «**El pueblo unido jamás será vencido**».

Igualment 120 poetes «joves» catalans, castellans, gallecs, bascs han fet un llibre-homenatge col·lectiu.

Per acabar aquesta crònica vos copii d'aquest mateix llibre, el poema d'un «jove» poeta nostre que sap de pors, foscors i, també, d'albes: Salvador Espriu.

EL VENT

Jb 2:13

Homenatge a Pablo Neruda

Savis, molt cauts, des dels seus cors

[de glaç,
els vells s'han atansat a poc a poc
fins al mateix lliandar del sofriment.
Callats, experts en esglaons del plany,
set dies i set nits van meditant
com furgaran després, sense cap risc,
els crims secrets de l'enemic leprós.
Altius, severs, recitaran lliçons,
en versos escandits amb art antic,
difícils, rars, perfectes, del tot buïts;
l'ordit del seny contra l'injustament
sollat, tan despullat per un poder
estès per l'or amb les raons del foc.
Però s'aixecarà d'enllà dels cims
cremats de neu el cant profund del
[mort,
el vent advers damunt les deus del
[mar,
ens hem d'alliberar per sempre més
dels pous escarpellats per llargues
[pors,
arquers amb ell en l'amplitud del vol.
B. 11-1-1974.

Barcelona, 6 octubre 1974.

BIEL MESQUIDA I AMENGUAL

Assistència Palmesana

**SOCIETAT CULTURAL
I RECREATIVA**

vos convida a les representacions
periòdiques de teatre regional del

GRUP JOVENT

C/. Lulio, 21 Tel. 21 12 28

CIUTAT DE MALLORCA

Ca'n Juan
de S'aigo

Casa fundada l'any 1700

Xocolata amb ensaïmades calentes

Gelats i quemullars

Obert tot lo dia

C/. Fiol, 11

Tel. 21 16 53

Ciutat

LLUC per MALLORCA

Hem mantengut un llarg silenci sobre les activitats del Santuari. Els lectors ens sabran dispensar que algunes notícies siguin en aquests moments una mica estantisses. Es degut a l'absència del cronista durant un parell de mesos i també a l'excés d'original en el nostre darrer número monogràfic dedicat als «Cabildos».

Tot mirant enrera, diguem que l'estiu és per Lluc l'època de major concurrència. En canvi durant els llargs, monòtons mesos d'hivern, el Santuari resta solitari, envoltat només pels sempre fidels i selvàtics paratges. L'estiu és diferent. Els dies de feina es forma una bona processó d'autocars que s'endinsen pels racons més amagats de l'illa i sorprenen els ulls dels turistes. Els diumenges pugen centenars de cotxes privats, de mallorquins a la recerca d'esplai. Seria una mica ingenu creure que el motiu principal de tot aquest tràfec és l'expressió de la fe. Malgrat s'ompli l'Església i s'allarguin les coes per a besar la imatge morena.

A partir d'aquestes reflexions ens podríem ficar en una temàtica interessant i comprometedora: el paper del Santuari al sí d'una societat desacralitzada, etc. però ho deixarem per a un moment més escaient. Per ara passem revista als esdeveniments més importants.

En primer lloc cal prendre nota dels diversos pelegrinatges al Santuari. Pens, per exemple en les parròquies d'Esporles, S. Nicolau, La Vileta, Sta. Creu, Gènova, La Soledat... També dels campaments d'escoltes, dels exercicis predicats a religioses i altres activitats humils però tal volta més fruitoses que les dels grans programes festius.

Panoràmica del Santuari a l'estiu

LA CORONACIO. ELS ANTICS BLAUETS.

El 10 d'Agost se celebrà el noranta aniversari de la Coronació de la Mare de Déu de Lluc. Concelebraren nombrosos sacerdots vinculats al Santuari. De l'homília se n'encarregà el P. Joan March, nou membre de la Comunitat, qui expressà el desig que el Santuari sigui el centre de la vida espiritual de l'illa i defensà en tota ocasió els valors autòctons més entrançables.

El dia 8 de Setembre es reuní a Lluc una assemblea molt nombrosa d'Antics Blauets. Crec que el fet és interessant, doncs als darrers anys semblava que aquesta institució entrava dins una agonia sense gaire esperança de revivament. Els adictes eren un petit grup de blauets, ben antics. En canvi aquest any s'afegiren a l'assemblea els al.lots que tot just havien abandonat l'Escolania, que coneixien tot el personal del Santuari, pels qual els llocs bategaven encara de records. L'associació ha quedat fortament revitalitzada. Nova saba, nou futur.

El programa, que en aquests casos ve a ser gairebé l'excusa per a un dia de germanor i dissimulada enyorança, fou el següent: Missa oficiada pel president Mn. Bartomeu Vaquer i predicada per l'actual Prior, partit de futbol entre els actuals i els antics blauets, assemblea sobre qüestions administratives i dinar de gran animació. Com a nota curiosa diguem que l'acròbata Mestelrich també assistí. La gran anomenada de l'artista potser deu els seus fonaments a les temptatives que tingueren per escenaris les roques escarpades de Lluc i les cornises del Santuari.

LES FESTES DE LA DIADA. La festa litúrgica de la Mare de Déu de Lluc se celebra el dia 12 de Setembre, però de fet es traslladada al dissabte i diumenge (14-15) per tal que l'assistència sigui més nombrosa.

Enguany uns quants treballadors del Santuari es feren càrrec de l'organització de

les festes. De la part religiosa sobresurten les Vespres solemnes cantades pels nins i la concelebració eucarística del diumenge, presidida pel Vicari General juntament amb el P. Prior i B. Vaquer.

Els actes cívics, sempre acompanyats amb el so de les típiques xeremies, consistiren en corregudes de joies, partits de futbol entre equips veterans —als quals no mancaven, però, les ànsies de victòria— i la revetla del dissabte vesprè. Revetla familiar, però no per això exempta de qualitat. Actuaren els Aires de Muntanya de Selva, l'agrupació que conserva fresca la saba del folk mallorquí. Els seus gestos i tonades vessen delicadesa i gràcia. També els al.lots blaus oferiren als assistents llur repertori. En aquesta ocasió un poc minvat; calia evitar desagradables conseqüències en les veus dels nins, puix l'acte era a l'aire lliure.

ALTRES NOTÍCIES. Amb gran solemnitat ha tengut lloc la inauguració del Curs Bíblic a Lluc. Possiblement hagin ajudat a la concurrència els anuncis sortits a la premsa i les nombroses invitacions repartides. També una carta del Bisbe recordant l'impuls que representà l'any passat aquesta jornada, així com la necessitat que tenim de la Paraula de Déu.

Concelebrà l'Eucaristia més d'una trentena de capellans juntament amb el Bisbe de Mallorca i un bisbe auxiliar de Lima. La part musical la dirigí, en aquesta ocasió, el P. Martorell que féu escoltar moltes de les seves darreres composicions. L'Església resultà del tot insuficient. Les monges se comptaven per dotzenes.

Hi hagué tres llargues al.locucions: la del Bisbe a l'homília, la de l'auxiliar de Lima una vegada acabada la Missa i la de Llorenç Tous a l'horabaixa.

A mitjans d'Octubre vengueren a passar uns dies de reflexió i d'estudi el Bisbe de Mallorca juntament amb els quatre Vicaris episcopals.

MANUEL SOLER

Galletes LOSTE
i LA PAYESITA

Majorista exclusiu per Mallorca:

C/. Viñaza, 24 Tel. 22 33 97 CIUTAT

Aïllants - Conductors - Termoelectricitat

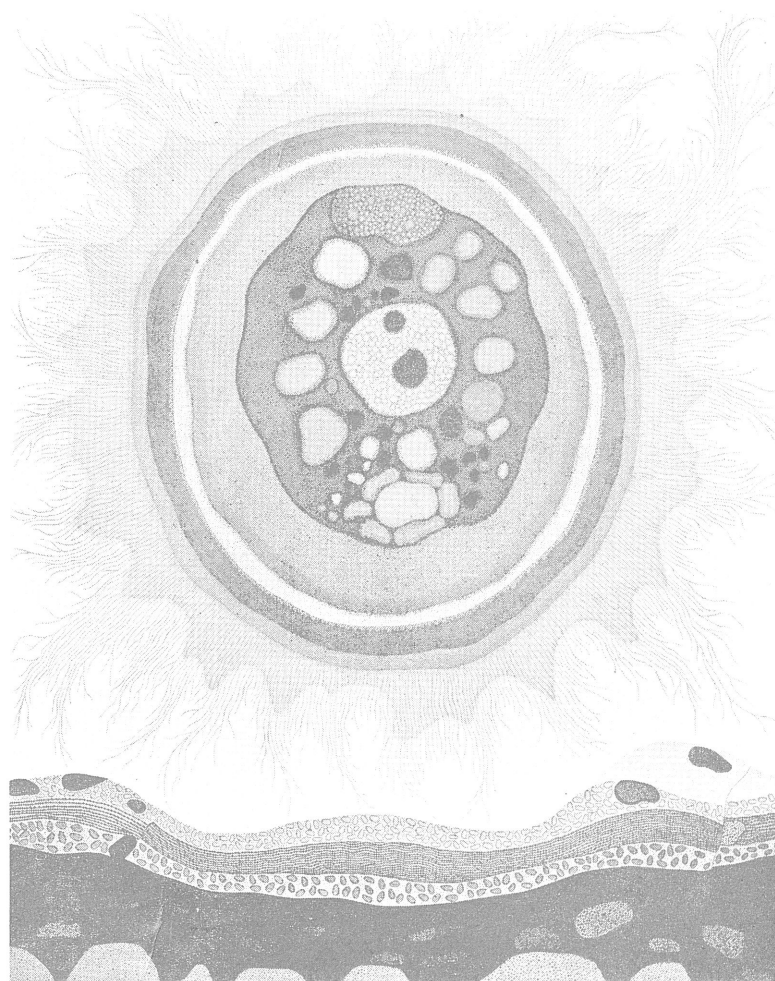

Electrofil
Palma
S. A.

Margarida Caimari, 9-13 Tel. 22 75 24* 5. 6 Ciutat

SALA PELAIRES

GALERIA D'ART

ANGELA von NEUMANN

NOVEMBRE

PELAIRES, 63 TEL: 223696 CIUTAT DE MCA.

MAIAS

Ybag Varon

LINIA AVANÇADA PER HOMES
LINEA AVANZADA PARA HOMBRES
LIGNE AVANÇÉE POUR MONSIEURS
LATEST LINE FOR GENTLEMAN

CENTRE COMERCIAL "LOS GERANIOS"

AL C/. **SANT NICOLAU** 20B
PALMA DE MALLORCA